

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประวัติ และพัฒนาการของวิสุทธิชนคนบ้านดง

1.1 แนวคิดในการก่อตั้งวิสุทธิชนคนบ้านดง

วิสุทธิชนคนบ้านดง ตำบลพญาแมน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ก่อตั้งเมื่อปลายปี 2547 โดยพระครูพิมลกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านดง มีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ธรรมะและใช้ในการประชาสัมพันธ์งานบุญต่าง ๆ โดยเฉพาะงาน “กวนข้าวทิพย์” ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชุมชนบ้านดง โดยวัดบ้านดง ตำบลพญาแมน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จะมีการจัดงานกวนข้าวทิพย์เป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือ เดือน 7 (ถ้าปีใดที่มีเดือน 8 สองหน) เพื่อรักษานบธรรมเนียมประเพณีการกวนข้าวทิพย์ ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน กว่า 50 ปี

ทั้งนี้หากจะกล่าวถึงการจัดงาน “กวนข้าวทิพย์” แต่ครั้งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ และสื่อต่างๆ ในท้องถิ่นประมาณ 10,000 ถึง 20,000 บาท พระครูพิมลกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านดง จึงมีแนวคิดที่จะแสวงหาช่องทางการสื่อสารของตนเอง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าว ประกอบกับการเกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็วของวิสุทธิชน ซึ่งเป็นสื่อรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์เริ่มแพร่หลาย จากเหตุปัจจัยทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมา ส่งผลให้พระครูพิมลกิตติคุณ ริเริ่มแนวคิดที่จะก่อตั้งวิสุทธิชน และให้ชุมชนมาช่วยกันบริหารจัดการ ซึ่งหลังจากที่เรียกประชุมกลุ่มชาวบ้าน ที่ประกอบไปด้วย คณะกรรมการวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. โรงเรียน อสม. อบพร. กลุ่มแม่บ้าน และประชาชนในเขตพื้นที่ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านดง แต่งบประมาณทั้งหมดที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีเป็นเงินส่วนของท่านพระครูพิมลกิตติคุณ

“จริง ๆ ที่เรารั้งขึ้นมาก็เพื่อวัด เพราะว่าตอนที่วัดมีงานเมื่อไรก็ต้องเอาสبودไปเปิดครวละ 2-3 พัน คราวนี้เรามีขึ้นเอง .. แล้ววัดนี้ก็จะมีการกวนข้าวทิพย์ และมีงานอีกหลายงาน เพราะว่าเป็นวัดใหญ่ อีกอย่างหนึ่งตั้งขึ้นมาก็เพื่อเทศน์ธรรมให้กับชาวบ้าน” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

การก่อตั้งวิสุทธิชนคนบ้านดงประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยสำคัญที่เข้ามาสนับสนุน ก็คือชาวบ้านให้ความยอมรับนับถือในตัวของท่านพระครูพิมลกิตติคุณ จากการศึกษาเอกสารร่วมกับการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์พระครูพิมลกิตติคุณ ทำให้ทราบเหตุผลอันเป็นที่มาของความเลื่อมใสศรัทธา

ในตัวละครภูมิภคิตติคุณของชาวบ้านวัดบ้านคง กระทั่งกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนว่าเกิดจากความรู้สึกในลักษณะที่เรียกว่า “สำนึกคนบ้านเดียวกัน” เนื่องจากพื้นเพคนบ้านคง โดยเฉพาะชาวบ้านคงหมู่ 1,2,3 และหมู่ 5 คือกลุ่มคนที่อพยพย้ายถิ่นมาจากชุมชนบ้านสวน จังหวัดสุโขทัย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากชุมชนดังกล่าวมีการฆ่ากันตายเป็นประจำ ทำให้คนที่อพยพย้ายถิ่นมาด้วยกันมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน และอยู่กินสืบทอดกันมายาวนานกว่า 4ชั่วอายุคน จุดสังเกตความแตกต่างของลูกหลานชุมชนบ้านสวนที่ย้ายถิ่นมา คือ “สำเนียง” ที่แตกต่างจากภาษาถิ่นทั่วไปของชาวอุตรดิตถ์ ซึ่งพระครูภูมิภคิตติคุณ ก็เป็นพระสงฆ์ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ชุมชนบ้านสวน จังหวัดสุโขทัย จึงเป็นเสมือนศูนย์รวมทั้งทางด้านจิตใจ และด้าน “อัตลักษณ์” ต่อชาวบ้านคงทั้ง 5 หมู่

“ประมาณ หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ชุมชนบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัยและบ้านปากน้ำ อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย ในอดีตประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นนักเลง แดกความสามัคคี พ่อแม่เล่าให้ฟังว่า คนในหมู่บ้านมีแต่คนที่โหดร้าย ฆ่ากันตายเป็นประจำ แม้แต่ญาติพี่น้องก็ไม่ละเว้นการฆ่าและทำร้ายกัน ด้วยเรื่องการแก่งแย่ง ซึ่งคิด แย่งที่ดิน และปล้นทรัพย์สิน กัน เมื่อในชุมชนบ้านสวนไม่มีความสุข ไม่ปลอดภัย พ่อ แม่ ก็เลยพากันอพยพหนีออกจากบ้านสวนมาอยู่ที่ บ้านคง ต.พญาแมน อ.พิชัย แห่งนี้ ซึ่งในช่วงที่พ่อแม่ เข้ามาอยู่ที่บ้านคง ซึ่งขณะนั้นพื้นที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าดิบคงคำ คือยังมีป่าไม้หนาแน่น มีบ้านเรือนอยู่ไม่มากนัก ซึ่งหากนับถึงปัจจุบันชาวบ้านคง หมู่ 1,2,3 และหมู่ 5 นับตั้งแต่วัน พ่อ แม่ ได้อพยพโยกย้ายออกจากถิ่นเดิมบ้านสวน และบ้านปากน้ำ จ.สุโขทัย มาเป็นชาวบ้านคง ต.พญาแมน อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ แห่งนี้ นับได้ถึง 4 รุ่นแล้ว” (สัมภาษณ์ สุวรรณ สายบัวต่อ : 15 กันยายน 2550)

ข้อมูลสำคัญอีกประการหนึ่งที่สะท้อนความเป็นศูนย์รวมจิตใจของพระครูภูมิภคิตติคุณที่มีต่อชาวบ้านคงได้เป็นอย่างดี นั่นคือ ความนิยมที่ชาวบ้านคงมีต่อ “รายการธรรมะรับอรุณ” ของพระครูภูมิภคิตติคุณ ซึ่งรายการดังกล่าวเป็นรายการประจำของท่านในช่วง 05.00 - 05.50 น. และออกอากาศตั้งแต่แรกตั้งสถานีมาจนถึงปัจจุบัน จากการพูดคุยกับผู้ฟังพบว่า รายการธรรมะรับอรุณเป็นรายการยอดนิยมที่มีผู้ฟังเป็นจำนวนมาก โดยสาเหตุหลักที่ทำให้รายการดังกล่าวได้รับความนิยมมี 2 ประการ คือ (1) ผู้ฟังส่วนมากเป็นชาวบ้านในชุมชนซึ่งเลื่อมใสท่านพระครู ฯ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นคนที่มีพื้นเพเดียวกัน และพระครูภูมิภคิตติคุณยังเป็นพระนักพัฒนาที่หาประโยชน์ให้แก่ชุมชนมาโดยตลอด (2) การฟังธรรมะยามเช้าจากท่าน เปรียบเสมือนการได้ฟังเทศน์ / ฟังธรรมสด ๆ เพราะท่าน ไม่ได้ใช้เทปเปิด หากแต่มานั่งเทศน์ที่สถานีวิฑูรชุมชนทุกเช้า ซึ่งการเทศน์ผ่านทางวิทยุชุมชนเป็นการเพิ่มช่องทางให้ชาวบ้านสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการฟังเทศน์ และมีส่วนร่วมในการทำบุญมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ใครสะดวกมาวัด / มาทำบุญด้วยตนเองก็มา

แต่หากใครไม่สะดวกที่จะมา ก็สามารถฟังอยู่ที่บ้าน และเดินมาบริจาคภายหลัง หรือจะโทรมาร่วม บริจาคสด ๆ ในรายการเลยก็ได้

“.. แล้วก็มีเรื่องเทศน์มหาชาติพระเวสสันดร เพื่อเป็นการอนุรักษ์การร้องการแหล่ของสมัยเก่าเรา เมื่อเราได้เทศน์แล้วก็เอาเงินส่วนหนึ่งเขามาบูรณะวัดปีแรกได้ประมาณ 8 หมื่นบาท ปีที่ 2 ได้ 5 หมื่นบาท ปีที่ 3 ประมาณ 7 หมื่น 5 ปีนี้คาดว่าจะได้ประมาณ 5-6 หมื่น เพื่อมาบูรณะอุโบสถ” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

จากแนวคิดหลักในการก่อตั้งวิฑูชุมชนคนบ้านดงที่ต้องการเผยแพร่ธรรมะและใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์งานบุญต่าง ๆ ส่งผลให้ถึงแม้ผังรายการโดยรวมจะมีได้นำเสนอรายการด้านพุทธศาสนาเป็นรายการหลัก แต่ก็ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่พุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในงานบุญใหญ่ เช่น งานเข้าพรรษา / ออกพรรษา / วิสาขบูชา ฯลฯ วิฑูชุมชนคนบ้านดงจะงดออกอากาศรายการอื่น ๆ ทั้งหมด และถ่ายทอดสดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัดตลอดทั้งวัน เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถมาวัดได้รู้สึกถึงบรรยากาศ และการ“เข้ามามีส่วนร่วม” อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ฟังทั่วไปได้เข้าร่วมงานบุญอีกทางหนึ่ง ที่สำคัญ วิฑูชุมชนคนบ้านดงมีแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดว่าในช่วงเวลาก่อนที่จะถึงงานบุญใหญ่ของวัด นักจัดรายการวิฑูชุมชนทุกคนยังต้องออกข่าวประชาสัมพันธ์งานบุญนั้น ๆ ให้ทุกช่วงของรายการอีกด้วย

นอกเหนือจากการเผยแพร่ธรรมะ และประชาสัมพันธ์งานบุญต่าง ๆ ของวัดบ้านดงแล้ว เจ้าอาวาสยังได้สอดแทรกงานบริการต่าง ๆ เข้าไปในวิฑูชุมชนด้วย โดยยึดหลัก “พึ่งพาซึ่งกันและกัน” คือ หากมีหน่วยงานใดมาขอให้เปิดสποดประชาสัมพันธ์ หรือประกาศต่าง ๆ วิฑูชุมชนคนบ้านดงก็จะประกาศให้ เพื่อประโยชน์ของชุมชน และสาธารณะเป็นหลัก

“.. มีธรรมะรับอรุณแล้วประกาศคนว่างงาน และทางกรมแรงงานของจังหวัดพิษณุโลก มาขอ เพราะว่ามันใกล้ ๆ กับพิษณุโลกและก็จังหวัดสุโขทัยด้วย ข่าวน่าสนใจเราก็ประกาศให้ฟรีนะ แล้วพอเราประกาศให้ฟรีแล้วคนที่ว่างงาน เขาก็ไปสมัครงานกัน .. แล้วก็เสนอข่าวสารต่างๆ ..” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

ในส่วนของการบันเทิง วิฑูชุมชนคนบ้านดงมีสัดส่วนรายการเพลงที่ค่อนข้างสูง โดยท่านพระครูฯ ให้เหตุผลว่าถ้าไม่มีรายการประเภทบันเทิงเสียบ้าง คนฟังก็จะเบื่อ แล้ววิฑูชุมชนก็จะไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง แม้กระนั้นเพลงที่เปิด ท่านพระครูฯ ก็เน้นให้เปิด

เพลงที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เช่น เริ่มต้นสถานีด้วยเพลงเก่า และส่งเสริมการจัดรายการเพลง
ลูกทุ่งที่มีเนื้อหาไม่หยาบโลน / สองแง่สามง่าม

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านดง และบริบทชุมชน

(1) ข้อมูลจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนบ้านดง (ภาคเหนือตอนล่าง)

ชื่อ	จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน คนบ้านดง
ที่ตั้ง	วัดบ้านดง เลขที่ 121 หมู่ที่ 3 ตำบลพญาแมน อำเภอพิชัย จังหวัด อุดรดิตถ์
ลักษณะเครื่องส่ง	ประเทศอิตาลี
กำลังส่ง	500 วัตต์ (ตอนนี้ขยายไป 1,000 วัตต์แล้ว)
ออกอากาศ	FM 87.75 MHz
ความสูงของเสาอากาศ	55 เมตร
รัศมีการกระจายเสียง	อำเภอพิชัย อำเภอรอน (บางส่วน) อำเภอศรีนคร(บางส่วน) อำเภอพรหมพิราม(บางส่วน) (เพิ่มเติมจากบทสัมภาษณ์ รัศมีการกระจายเสียงมีอำเภอกง อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก อำเภอดำเนินขันธุ์ อำเภอแคว น้อย อำเภอแควใหญ่)
เริ่มออกอากาศกระจายเสียง	วันที่ 23 มีนาคม 2548 (4 ปี)

(2) สรุปบันทึกขั้นตอนการดำเนินกระบวนการเรียนรู้ก่อนออกอากาศ

(อ้างอิง เอกสาร โครงการจัดตั้งจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนบ้านดง FM.98.75
MHz ,2550)

การเตรียมความพร้อม	การดำเนินงาน	สถานที่	วัน/เดือน/ปี	จำนวนคน
1.ผู้ริเริ่ม	ประชุมวางแผน	วัดบ้านดง	1 มค. 2547	100
2.การแจ้งสิทธิมาตรา 40	ขออนุญาต กรมประชาสัมพันธ์	จังหวัดพิษณุโลก		
3.การค้นหากลุ่มเป้าหมาย	รับฟังข้อเสนอแนะ	ชุมชนต่างๆ	ตลอดปี	
4. สถานที่ตั้ง	ไม่มี			
5. การฝึกอบรมบริหารจัดการ	ไม่มี			

การเตรียมความพร้อม	การดำเนินงาน	สถานที่	วัน/เดือน/ปี	จำนวนคน
6. การตั้งคณะกรรมการ โครงสร้างสถานี	ประชุม คือ ลงคะแนน	วัดบ้านดง	1 มค. 2548	100
7. วัตถุประสงค์ / กติกาสถานี	มี			
8. การประชาสัมพันธ์แจ้งกลุ่ม ต่างๆประชาชนในพื้นที่	มี			
9. การสำรวจค้นหากลุ่มบุคคล / กลุ่มร่วมผลิตรายการ	ไม่มี			
10. การฝึกอบรมการผลิต รายการ	ไม่มี			
11. การฝึกอบรมอุปกรณ์ เครื่องมือ	มีการอบรม	วัดบึงดง	23 มีค.2548	6
12. การทดลองการผลิตรายการ เพื่อพัฒนาคุณภาพรายการ	มี	วัดบึงดง	23 มีค.2548	10
13. การจัดผังรายการ	มี	วัดบึงดง	23 มีค.2548	10
14. การทำแผนพัฒนาด้านต่างๆ	มี	วัดบึงดง	23 มีค.2548	10

(3) สถานะของวิทยุชุมชนคนบ้านดง

ลักษณะคล้ายแก้ว (2549) ได้จำแนกวิทยุชุมชนในปัจจุบันออกได้เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 วิทยุชุมชนที่มีการก่อตั้งและดำเนินการโดยพระสงฆ์ กลุ่มที่ 2 วิทยุชุมชนที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง กลุ่มที่ 3 วิทยุชุมชนที่มีการก่อตั้งและดำเนินการโดยกลุ่มทุน เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ และกลุ่มที่ 4 วิทยุชุมชนที่มีแนวทางการดำเนินงานตามหลักการสื่อประชาธิปไตย ซึ่งไม่มุ่งแสวงหากำไร หากแต่เอาประโยชน์ และความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง เมื่อพิจารณาคุณลักษณะของวิทยุชุมชนคนบ้านดงพบว่า มีสถานะเป็นวิทยุชุมชนกลุ่มที่ 1 คือ วิทยุชุมชนที่มีการก่อตั้งและดำเนินการโดยพระสงฆ์ แม้ว่าจะมีส่วนของรายการทางธรรมะน้อยกว่าสัดส่วนของรายการชุมชน และรายการทั่วไปก็ตาม

ในเรื่องนี้ นายสุวรรณ สายบัวต่อ ได้อธิบายว่าวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการก่อตั้ง และพระเทพปริยัติวิธาน (เจ้าคณะจังหวัดอุดรดิตถ์) ได้มาเป็นประธานในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ในวันเปิดออกอากาศ 23 มีนาคม 2548 ด้วย

“จุดประสงค์ในการจัดตั้งมันชัดเจนอยู่ตั้งแต่ต้นแล้ว และตอนเปิดสถานี่ก็มีพระผู้ใหญ่มาเจิม .. มาทำพิธีเปิด .. ได้รับรู้ทั่วกันว่านี่จะเป็นวิทยุเผยแผ่พระพุทธศาสนา” (สัมภาษณ์ นายสุวรรณ สายบัวต่อ, วันที่ 17 กันยายน 2552)

นอกจากนั้น นายสุวรรณ สายบัวต่อ ได้นำภาพมาแสดงให้เห็นเพิ่มเติมว่าในวันนั้นว่าญาติโยมได้มาร่วมกันทำบุญฉลองการเปิดวิทยุชุมชนคนบ้านดงกันมากมาย แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในชุมชนก็ยอมรับวิทยุชุมชนในฐานะที่เป็นวิทยุชุมชนพระสงฆ์ และตั้งอยู่ในเขตวัด

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส พระครูกิตติพิมลคุณ ผู้ก่อตั้งวิฑูรชนคนบ้านคอง และกรรมการบริหาร ฯ พบว่าวิฑูรชนคนบ้านคองไม่ได้รับการยอมรับโดยสมาชิกชุมชนทั้งหมดในระยะเริ่มแรก เบื้องต้น มีคนในชุมชนบางส่วนต่อต้านการก่อตั้งวิฑูรชนคนบ้านคองเนื่องจากเกรงว่าเจ้าอาวาส และกรรมการบริหาร ฯ จะมาเบียดบังรายได้ หรือเงินทำบุญของวัดไปใช้ในการดำเนินงานวิฑูรชน ซึ่งพระครูพิมลกิตติรัตนก็แก้ไขปัญหานี้ด้วยการใช้งบประมาณของท่านเองทั้งหมดในการซื้อเครื่องส่ง ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินรายการ โดยท่านพระครู ฯ ให้เหตุผลว่าที่ต้องใช้เงินจากท่านเองทั้งหมด ก็เพราะไม่อยากให้มีข้อครหาเรื่องการเอาเงินวัดมาใช้ในการกิจการวิฑูรชน และต้องการเป็นผู้ควบคุม ตรวจสอบรายการเองทั้งหมดเนื่องจากไม่อยากให้มีผู้หนึ่งผู้ใดมาใช้ประโยชน์จากวิฑูรชนไปในเรื่องส่วนตัว มากกว่าส่วนรวม

ในส่วนของการใช้จ่ายส่วนอื่น ๆ ของวิฑูรชน วิฑูรชนคนบ้านคองมีรายได้จากการขายเวลาให้นักจัดรายการ โดยเอาเงินที่ได้มาเป็นค่าบริหารจัดการวิฑูรชนในด้านต่าง ๆ โดยท่านไม่รับเงินบริจาคจากชาวบ้านมาใช้ในการกิจการวิฑูรชนเลย เนื่องจากในช่วงต้น ท่านพระครู ฯ ถูกโจมตีมากกว่าจะเบียดบังเงินจากการบริจาค หรือเงินของวัดมาใช้ในการดำเนินงานวิฑูรชน ดังนั้น ท่านจึงมีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารวิฑูรชนแยกออกมาอย่างชัดเจน หม้อแปลงไฟฟ้าของวิฑูรชนก็แยกออกมาจากหม้อแปลงไฟฟ้าของวัด ส่วนเงินทำบุญที่ได้จากการประชาสัมพันธ์วัด / กิจกรรมของวัดผ่านทางวิฑูรชนก็นำเข้าวัดทั้งหมด ไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินงานใด ๆ ของวิฑูรชนเลย

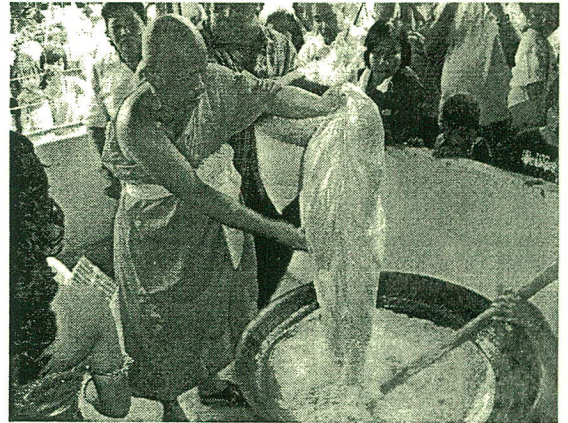
“ฉันทำให้ชาวบ้านเขาเห็นว่าวิฑูรชนทำให้คนมาเข้าวัดกันมากขึ้น เงินเข้าวัดก็มากขึ้น อย่างงานกวนข้าวทิพย์ จากเดิมมีแค่คนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่ใกล้เคียง ๆ มา ก็มากขึ้นเยอะเยะ เงินที่เคยได้ครั้งละหมื่น ก็กลายเป็นครั้งละแสน แล้วเงินพวกนั้นก็ไม่ได้เอามาใช้อะไรที่เกี่ยวกับวิฑูรชนเลย แต่เป็นเงินไปทำนุบำรุงวัดทั้งหมด” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

งานกวนข้าวทิพย์เป็นงานที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านคองมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นประเพณีที่หลงเหลืออยู่เพียงไม่กี่จังหวัดในประเทศไทย และชุมชนบ้านคองก็เป็นเพียงหนึ่งในไม่กี่แห่งที่ยังรักษาประเพณีเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ทั้งในส่วนองพิธีกรรมทางธรรม และวัฒนธรรมทางโลก

“งานกวนข้าวทิพย์นี้ยังคงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ทั้งหมด ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับงานนี้มาก มาช่วยกันล่วงหน้าเป็นวัน ช่วยกันลงแรงเตรียมงาน วันจริงก็มาช่วยกันกวนข้าว มีขบวนแห่เทวดา แห่นางฟ้า คนที่ร่วมขบวน .. เด็ก ๆ แต่งกายตามยุคเก่ามาร่วม ถือว่าเป็นงานใหญ่ของบ้านคอง” (สัมภาษณ์ นายนพพร อินดี, 17 กันยายน 2552)

“อย่างกลุ่มแม่บ้าน ก็มาชวนกันหมด เพราะเราทวนกระยาสารทกันเป็นประจำอยู่แล้ว ส่วนข้าวทิพย์นี้ถือว่าเป็นพิเศษ เป็นสิริมงคล แล้วก็ได้อุญด้วย ทวนได้เท่าไร ก็เอาเงินเข้าวัดหมด หลัง ๆ นี้ได้เป็นแสน ๆ ชาวบ้านมากันทั่ว .. ข้ามจังหวัดก็มากันแน่นไปหมด” (สัมภาษณ์ นางทองคำ ชุมทอง, 17 กันยายน 2552)

กิจกรรมวันทวนข้าวทิพย์

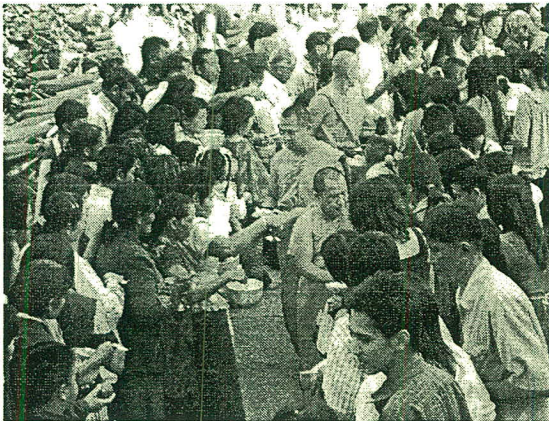

วิฑูรชุนชนไม่ได้เข้าไปมีบทบาทเฉพาะในงานกวนข้าวทิพย์เท่านั้น แต่ยังเข้าไปมีบทบาทในงานบุญต่าง ๆ ของชาวบ้านดงด้วย เช่น กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมเทศน์มหาชาติ งานกฐินสามัคคี กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ และกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น

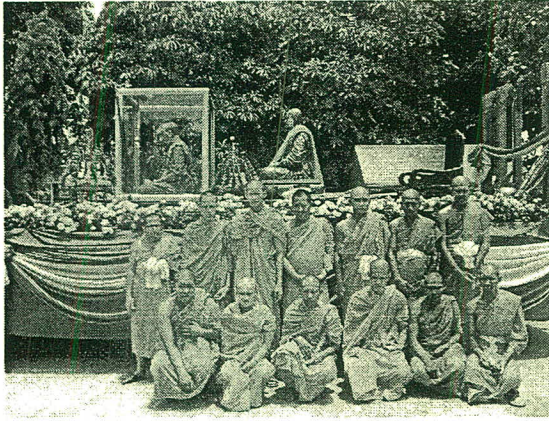
บทบาทของวิฑูรชุนชนในวันสำคัญดังกล่าว นอกจากการประชาสัมพันธ์ให้งานเหล่านั้นเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปแล้ว วิฑูรชุนชนยังทำหน้าที่ “เชื่อมโยง” กิจกรรมเหล่านั้นให้เข้าถึงชุมชนให้มากที่สุดด้วย

“ในวันสำคัญ ๆ วิฑูรชุนชนต้องทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนชาวบ้านให้มาเข้าร่วม..เชิญชวนให้เข้าวัด หลวงพ่อก็จะเริ่มเทศน์ตั้งแต่เช้า เพื่อเริ่มบอกกล่าวเชิญชวนชาวบ้าน ในแต่ละรายการก็จะมีการประชุมสัมพันธ์ตลอดเวลา แต่งานกวนข้าวทิพย์นี้เราจัดรายการสดเลย..ให้ชาวบ้านรู้สึกเหมือนกับอยู่ในงานด้วยกันเลย” (สัมภาษณ์นายสุวัฒน์ อินธิ์ม, 17 กันยายน 2552)

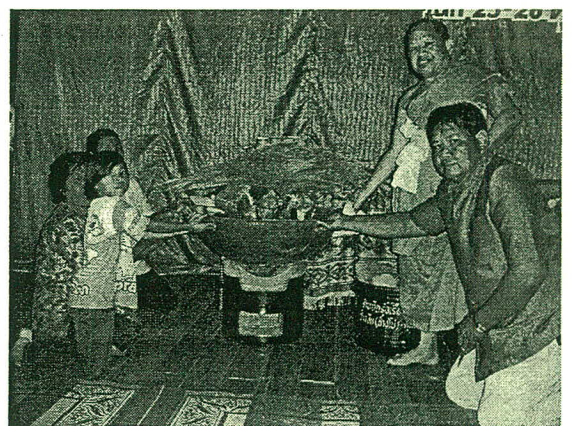
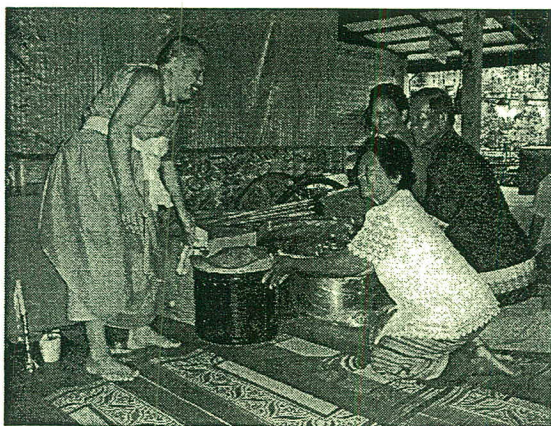
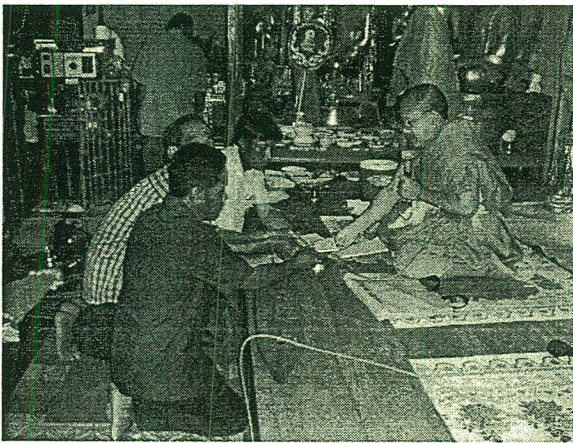
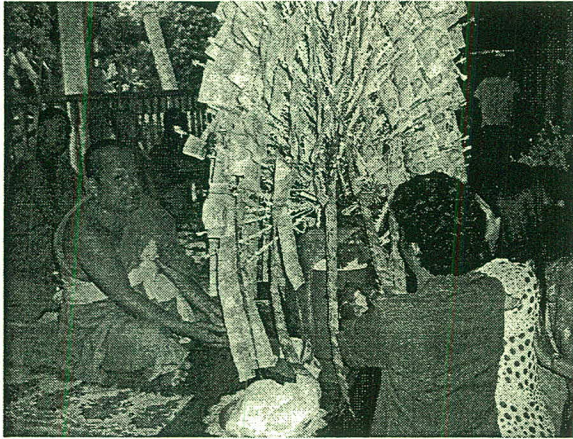
กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่

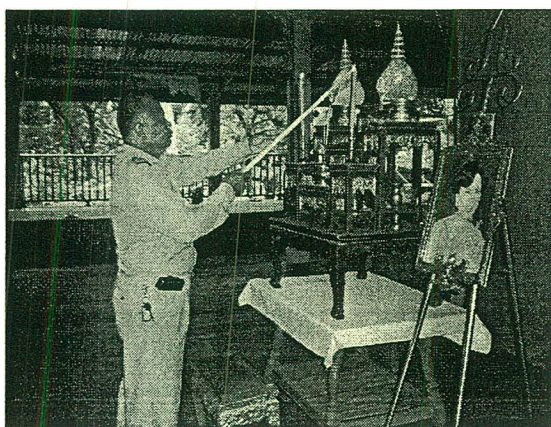
กิจกรรมวันสงกรานต์

งานกฐินสามัคคี

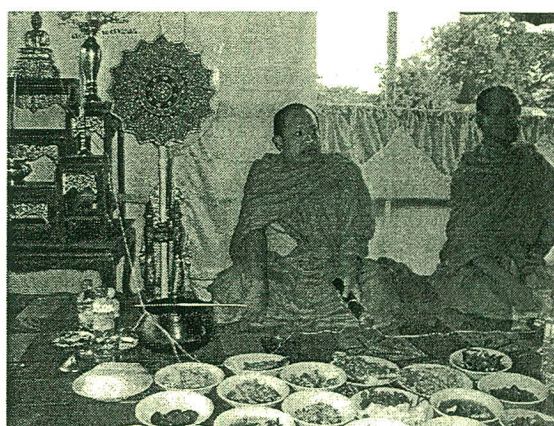

กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ

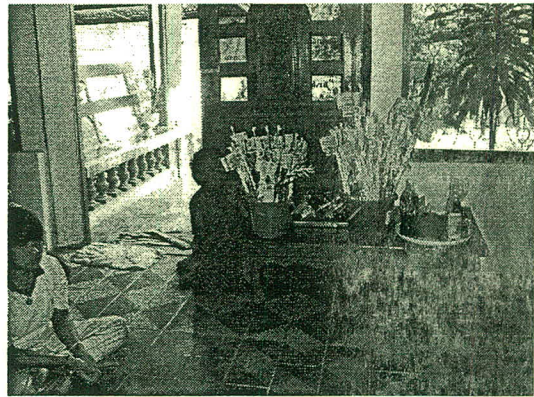
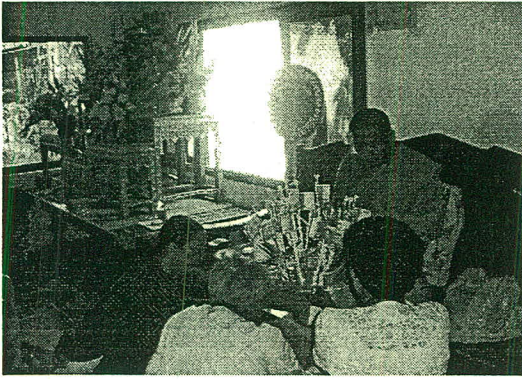

นอกจากจะทำหน้าที่เชื่อมโยงวัดเข้ากับบ้านแล้ว วิฑูรชนคนบ้านดงยังทำหน้าที่เชื่อมโยงวัดเข้ากับโรงเรียนด้วยการนำโรงเรียนเข้าสู่วัดด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ ในส่วนของงานวิฑูรชน ได้มีการจัดเวลาทุกวันจันทร์ ช่วง 7.30 – 8.00 น. ให้เป็นช่วงบอกเล่าข่าวสารของโรงเรียนในชุมชน ซึ่งต่อมาได้มีการจัดให้นักเรียนระดับมัธยมมาหมุนเวียนกันจัดรายการในช่วงดังกล่าวด้วย

กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ

กิจกรรมเทศน์ไตรมาส

กิจกรรมเทศน์ไตรมาส และเทศน์มหาชาติเป็นอีกกิจกรรมที่วิฑูรชนคนบ้านดง ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการตอบรับที่ดีมาจากชาวบ้าน กล่าวคือ หลวงพ่อเจ้าอาวาส จะประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านติดกัณฑ์เทศน์ทางวิฑูรชน และจะประกาศอนุโมทนาบุญแก่ผู้ติดกัณฑ์เทศน์ทางวิฑูรชนด้วยเช่นกัน จากนั้นก็จะเทศน์ผ่านทางวิฑูรชน ชาวบ้านก็จะมาร่วมฟังเทศน์ที่สถานีวิฑูรชนโดยพร้อมเพรียงกัน

หลวงพ่อกำลังถึงแนวคิดในการติดกัณฑ์เทศน์ และอนุโมทนาบุญ รวมทั้งเทศน์มหาชาติผ่านวิฑูรชนว่า

“ชาวบ้านเมื่อทำบุญแล้วก็อยากได้รับการอนุโมทนาบุญ .. ก็เหมือนเราไปทำบุญที่วัด แล้วเขาประกาศออกไมค์นั่นแหละ แล้วการที่เราเทศน์ที่สถานี (วิฑูรชน) เลย อันนี้ .. ก็เพื่อผู้แก่ที่เขา มาวัดลำบาก ไม่มีลูกหลานพามา หรือมาเองก็ห็นั่งได้ไม่นาน เหน็บกินบ้าง .. อะไรบ้าง จันก็เลยเอาเทศน์ไปหาเขาที่บ้านเสียเลย .. ถ้าเขาฟังอยู่ที่บ้าน ก็ยังได้บุญ แล้วก็อาจจะเอาเงินมาทำบุญอีก ดีกว่าไม่ได้ยิน แล้วก็เลยไม่ได้ร่วมทำบุญไปด้วย” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลจิตตคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

ในส่วนของสถานะวิเทศชนคนบ้านดงแล้ว เมื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของวิเทศชนคนบ้านดงมาเทียบเคียงกับการจัดกลุ่มแยกประเภทวิเทศชนของลักษณะ ค่ายแก้ว (2549) พบว่า วิเทศชนคนบ้านดงมีส่วนหนึ่งของความเป็นวิเทศพระ และวิเทศชนผสมผสานกัน แต่ค่อนข้างโน้มเอียงมาทางวิเทศพระ เนื่องจากวิเทศชนแห่งนี้มีพระครูพิมลิตติคุณเป็นผู้เริ่มในการก่อตั้งสถานี บริจาคเงินส่วนตัวในการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มแรก และได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับของการบริหารงาน ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของวิเทศชน และเข้ามาจัดรายการธรรมะรับอรุณ ซึ่งออกอากาศตั้งแต่เวลา 05.00 - 06.00 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ รวมถึงทำหน้าที่ประสานความร่วมมือจัดหาอาสาสมัครเข้าร่วมทำงาน กล่าวได้ว่า พระครูพิมลิตติคุณมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและดำเนินงานวิเทศชนคนบ้านดงในทุกขั้นตอน วิเทศชนคนบ้านดงจึงมีสถานะเป็นวิเทศชนในกลุ่มที่มีการก่อตั้งและดำเนินการโดยพระสงฆ์

วิเทศชนกลุ่มนี้เป็นวิเทศชนที่พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการริเริ่มก่อตั้งสถานีวิเทศชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับของการเป็นคณะกรรมการบริหารวิเทศชน หรือเข้ามามีการจัดรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการธรรมะและเป็นสื่อกลางคอยประสานงานหาอาสาสมัครเข้ามาช่วยดูแลในส่วนของการออกอากาศ และระบบการทำงานในฝ่ายอื่นๆ เนื่องจากคุณลักษณะการทำงานแบบอาสาสมัครของวิเทศชนมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการประกอบกิจของสงฆ์ที่เชื่อว่าพระสงฆ์จะเข้ามาทำงานในลักษณะที่ไม่ใช่การว่าจ้าง วิเทศชนที่ก่อตั้งและดำเนินการโดยพระสงฆ์จึงมักอยู่รอด ทั้งนี้วิเทศชนที่มีการก่อตั้งและดำเนินงานโดยพระสงฆ์ อาจเป็นไปเพื่อเผยแผ่พระศาสนา และเป็นไปเพื่อตอบสนองชุมชนในด้านอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม วิเทศชนคนบ้านดงไม่ได้เป็น “วิเทศชนพันธุ์แท้” ตามหลักปรัชญาวิเทศชน หากแต่เป็นการผสมระหว่างรูปแบบของวิเทศชนภาครัฐและวิเทศชนเอกชน เนื่องจากพระครูพิมลิตติคุณได้รับรู้ข่าวสารเรื่องการจัดตั้งวิเทศชนมาจากกรมประชาสัมพันธ์เพียงด้านเดียว ทำให้ขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปรัชญาวิเทศชน และการขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ และการดำเนินงานของวิเทศชน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไป

(4) การดำเนินงานของวิเทศชนคนบ้านดง

การที่วิเทศชนคนบ้านดงเป็นวิเทศชนผสมระหว่างวิเทศชนภาครัฐและวิเทศชนเอกชน ทำให้การดำเนินงานของวิเทศชนมีทั้ง 2 ส่วน คือ การดำเนินงานตามหลักปรัชญาวิเทศชน และการดำเนินงานตามแนวทางวิเทศธุรกิจ

การดำเนินงานตามหลักปรัชญาวิद्यุชุมชน “วิद्यุชุมชนของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน”

- ของชุมชน

เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเอกสารแสดงประวัติการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงเพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นวิद्यุชุมชนของชุมชน พบว่า ก่อนการก่อตั้งวิद्यุชุมชนคนบ้านดงมีการจัดประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับบทสัมภาษณ์ของพระครูพิมลภิกขิตถุ ประธานของสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดง พบว่า การจัดประชาคมเป็นไปในลักษณะแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบว่าจะมีการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงขึ้นมากกว่าการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อการก่อตั้งสถานียังจริงจัง

ทั้งนี้ความเห็นชอบในการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงเป็นการริเริ่มและขับเคลื่อนให้ขึ้นตามเจตจำนงของพระครูพิมลภิกขิตถุเป็นหลัก โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนจาก 9 องค์กร่วมสนับสนุน โดยเอกสารแสดงประวัติการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงระบุว่า กลุ่มคนในชุมชนที่สนับสนุนการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงทั้ง 9 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. โรงเรียนชุมชนบ้านดง
2. สถานีดารวจภูธรตำบลพญาแมน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลพญาแมน
4. สถานีอนามัยตำบลพญาแมน
5. อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.)
6. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
7. ชมรม อฟปร.อำเภอพิชัย
8. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
9. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้วิद्यุชุมชนคนบ้านดงยังมีลักษณะของความเป็นวิद्यุชุมชนของชุมชนไม่สมบูรณ์ นั่นคือ เรื่องของการระดมทุนแรกเริ่มในการก่อตั้งสถานียังนี้เงินเริ่มแรกในการก่อตั้งสถานียังหมดมาจากพระครูพิมลภิกขิตถุ

กล่าวโดยสรุป คนในชุมชนบ้านดงมีส่วนร่วมในการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนคนบ้านดงค่อนข้างน้อย กระทั่งทำให้วิद्यุชุมชนแห่งนี้มีภาพของพระครูภิกขิตถุเป็นเจ้าของค่อนข้างเด่นชัด

“กรรมการที่เราเลือกจากผู้นำชุมชน อย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วก็ธนากร สุทิน และก็อาจารย์ธีรวัฒน์ อาจารย์โรงเรียน เลือกเสร็จแล้วเราก็มาดูแผนงานของเรา ที่เราเลือกผู้นำมาบริหาร เพราะว่าเราผู้นำมาบริหารแล้วใครจะกล้ามาเอนดีเรา พอเราไปถึงตัวใหญ่มาปัญหาที่หมดไป”
(สัมภาษณ์ พระครูพิมลภิกขิตถุ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

คำสัมภาษณ์เบื้องต้นของพระครูพิมลภิตติคุณสะท้อนให้เห็นว่า ท่านพยายามจัดโครงสร้างของกรรมการบริหารงานตามหลักการของวิฑูรยชุมชน หากแต่เพราะการขาดความเข้าใจในหลักปรัชญาที่แท้จริงของวิฑูรยชุมชน จึงทำให้การจัดโครงสร้างดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักการของวิฑูรยชุมชนพันธุ์แท้

- โดยชุมชน

การขับเคลื่อนสถานีวิฑูรยชุมชนคนบ้านดงเป็นไปโดย พระครูพิมลภิตติคุณ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งประธานของวิฑูรยชุมชนคนบ้านดง และกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะผู้นำชุมชน เช่น นายเหลียง เมืองเสื่อ หัวหน้าฝ่ายรายการและผู้ประกาศ มีตำแหน่งในชุมชนเป็นรองประธาน อปพร. จังหวัดอุดรดิตถ์ / ประธาน อปพร. อำเภอฟิชัย / รองประธาน อสม. อำเภอฟิชัย / ประธาน อสม. ตำบลพญาแมน และเครือข่ายพันธมิตร ธกส. ฟิชัย สจ.ไพศาล ภูริสสัย ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสถานีวิฑูรยชุมชนคนบ้านดงและ ผู้ใหญ่นนท์ รอดอยู่ และ ก้านันเชด อำฉาย คณะกรรมการของวิฑูรยชุมชนคนบ้านดงและนักจัดรายการหลัก

ไม่เพียงแต่โครงสร้างของฝ่ายคณะกรรมการที่เกิดการกระจุกตัวของกลุ่มคนเพียงไม่กี่กลุ่มในชุมชน แต่เมื่อพิจารณาถึงลงไปถึงผังรายการของทางสถานีพบว่า ผู้เข้ามาดำเนินรายการหลายคน เป็นผู้นำชุมชนกลุ่มเดิมที่เป็นแกนหลักในการก่อตั้ง ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าอาวาส ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู เช่น รายการธรรมะรับอรุณ โดย พระครูพิมลภิตติคุณ (เจ้าอาวาสวัดบ้านดง , เจ้าอาวาสตำบลนาขาง) รายการบอกข่าวประกาศรับสมัครงานที่ว่าง / รายการข่าว สกต.พญาแมน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลพญาแมน / รายการข่าว อนามัยตำบลพญาแมน ร่วมกับ อสม.อปพร. โดย นายเหลียง เมืองเสื่อ (รองประธานอปพร. จังหวัดอุดรดิตถ์ / ประธาน อปพร.อำเภอฟิชัย / รองประธาน อสม. อำเภอฟิชัย /ประธาน อสม. ตำบลพญาแมน เครือข่ายพันธมิตร ธกส.ฟิชัย) รายการข่าวเกี่ยวกับทางราชการและอื่นๆ โดยก้านันเชด อำฉาย (ก้านันตำบลพญาแมน) และ ผู้ใหญ่นนท์ รอดอยู่ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3)

เมื่อพิจารณาข้อมูลแสดงผังรายการของทางสถานีพบว่า มีความพยายามจัดสรรพื้นที่ รายการข่าวโดยชุมชน ให้คนหลายกลุ่มในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญคือ ชาวบ้านขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิฑูรยชุมชน พฤติกรรมการรับสารของผู้ฟังส่วนใหญ่ในชุมชนจึงเป็นไปในลักษณะไม่กระตือรือร้นมากนัก (Passive Audience) เนื่องจากคุ้นชินกับการเป็นผู้ฟังของวิทยุธุรกิจและวิทยุสาธารณะที่ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตได้ ซึ่งกรอบความคิดดั้งเดิมนี้ มีส่วนทำให้ชาวบ้านปิดกั้นตัวเอง ไม่กล้าที่จะเข้าร่วมเป็น

อาสาสมัครนักรายการ และอาสาสมัครที่ทำหน้าที่อื่นๆ ประกอบกับกฎเกณฑ์บางประการของทางสถานี ที่ส่งผลต่อการจัดการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน นั่นคือ นักรายการหลักที่จะเข้าร่วมจัดรายการกับทางสถานีจะต้องจ่ายเงินค่าเช่าเวลาเดือนละ 3,000 บาท เพื่อร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายพื้นฐาน จำพวกค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งเป็นระบบการดำเนินงานที่โยกวิธีการมาจากวิทยุธุรกิจ ที่ความเป็นเจ้าของหรือผู้มึมกรรมสิทธิ์ในการบริหารจัดการคลื่นความถี่วิทยุเป็นของบุคคลหนึ่ง แต่เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามาเช่าเวลาเพื่อใช้พื้นที่ในการจัดรายการ จากระเบียบการของสถานีในประเด็นดังกล่าวส่งผลทำให้ผู้ดำเนินรายการขาดความหลากหลายไปโดยปริยาย โดยเฉพาะขาดความหลากหลายในเรื่องชนชั้นของกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานี โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนยังไม่ได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ดำเนินรายการอย่างเต็มที่ เนื่องจากพระครูพิมลิตตดิคุณมีระบบคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักรายการที่ยึดติดแนวทางของวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจ ในประเด็นของความเป็นมืออาชีพในเรื่องการพูดกระจายเสียงออกอากาศ ซึ่งขัดกับหลักการของความเป็นอาสาสมัครของวิทยุชุมชน มีการจำกัดสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะเข้าร่วมจัดรายการด้วยเหตุผลของ “การพูดไม่ชัด ไม่ถูกต้องตามอักขระ” ดังนั้นกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนคนบ้านดงจึงอยู่ในกลุ่มผู้นำชุมชน ครู และพระสงฆ์

“ ในใจวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ประมาณ 6 โมง อยากให้เด็กเข้าไปอ่านนิทาน คติสอนใจอะไรอย่างนี้ ฉันก็ลองเอานิทานสั้นๆ ให้เด็กลองอ่านดู แล้วที่นี้เด็กออกอักขระไม่ชัดเจน ออกสระไม่ชัดเจนที่นี้ก็มีมาคิดว่าแล้วถ้าเราเอาไปออกอากาศนะอายุเขาตาย ” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลิตตดิคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

อย่างไรก็ตาม วิทยุชุมชนคนบ้านดงได้เปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนเข้ามาฝึกจัดรายการในช่วงข่าวสารชุมชน ทุกวันจันทร์ เวลา 7.30 – 8.00 น. เพื่อเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นการจัดและดำเนินรายการวิทยุชุมชน โดยมีอาจารย์สุวัฒน์ อินยิ้ม ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดง เป็นคนควบคุมดูแล เนื่องจากอาจารย์สุวัฒน์ อินยิ้ม เป็นกรรมการบริหารวิทยุชุมชนคนบ้านดง ซึ่งเป็นนักรายการอยู่แล้ว

ในส่วนของผู้ฟัง พบว่ากลุ่มผู้ฟังของวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ ที่มีบริบทต่างกัน นั่นคือ ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นไปแบบทางอ้อม (Indirect Participation) มากกว่าการมีส่วนร่วมทางตรง (Direct participation) เช่น กลุ่มแม่บ้านที่ฝากวิทยุชุมชนประชาสัมพันธ์เรื่องการขายกระดาษสา จะไม่แสดงตัวในเวลาปกติ คือ จะไม่แสดงความจำนงเข้ามาจัดรายการ โทรศัพท์พูดคุย หรือมาเยี่ยมเยียนนักรายการในฐานะแฟนประจำรายการ หรือผู้ที่ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อใดที่นักรายการไม่ได้ประชาสัมพันธ์เรื่องกระดาษสา

กลุ่มแม่บ้านเหล่านั้นจะโทรศัพท์เข้ามาสอบถามกับทางผู้จัดรายการ ถึงสาเหตุของการ
ประชาสัมพันธ์ล่าช้า หรือโทรศัพท์เข้าไปเตือน

นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งกรณีที่สะท้อนการมีอยู่ของกลุ่มผู้ฟัง และเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วม ก็คือ กลุ่มผู้ฟังในชุมชนมีการเรียกร้องไม่ต้องการให้พระรูปอื่นมาเทศน์จัดรายการ เพราะต้องการฟังเทศน์จากพระครูพิมพ์ลิตติคุณเท่านั้น เนื่องจากมีความศรัทธาเชื่อมั่น ด้วยเหตุผลเรื่องของคนบ้านเดียวกัน การเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้ฟังไม่ได้เข้ามาเป็น sender หรือผู้ดำเนินรายการเอง แต่มีส่วนร่วมในการกำหนด sender หรือผู้ดำเนินรายการ

กล่าวโดยสรุป วิถีชุมชนคนบ้านคงมีการขับเคลื่อนสถานีโดยคนในชุมชนจริง แต่ขาดการกระจายตัวของกลุ่มคนที่เข้ามาบริหารงานสถานี และคนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีทางอ้อมมากกว่าทางตรง คือ Monitor รายการ และกำหนดเลือก Sender หรือตัวผู้ดำเนินรายการ

- เพื่อชุมชน

ในส่วนของความเป็นวิถีชุมชนเพื่อชุมชน พบว่า เมื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งวิทยุชุมชนคนบ้านคงสามารถแบ่งข้อมูลออกได้เป็น 2 ชุด คือ วัตถุประสงค์แรกเริ่มในทางปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ที่บัญญัติขึ้นมาภายหลังเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหารายการที่นำเสนอ โดยวัตถุประสงค์แรกเริ่มในทางปฏิบัติของการก่อตั้งสถานีเป็นไปเพื่อหาหนทางลดค่าใช้จ่ายในการโฆษณากิจกรรมกวนข้าวทิพย์ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำปีของทางวัดบ้านคง ส่วนวัตถุประสงค์ที่บัญญัติขึ้นมาภายหลัง มีทั้งหมด 5 ประการ คือ (1) เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) เพื่อเผยแพร่ธรรมะ ศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน (3) เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ภูมิปัญญา กฎหมาย และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น (4) เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (5) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต เช่นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุนไพรต่างๆ ซึ่งจากวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการ มีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการที่เกี่ยวเนื่องกับการสร้างประโยชน์ของชุมชนโดยตรง นั่นคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ซึ่งเมื่อพิจารณาผังรายการอันเป็นผลสะท้อนแสดงที่ไปของการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่ามีรายการที่ตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น รายการบอกเล่าข่าวและประกาศรับสมัครแรงงานที่ว่าง และรายการข่าวโดยชุมชน เป็นรายการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ส่วนรายการเกษตรนาทันใจ และรายการข่าวเกษตร มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 4 เพราะมีการนำเสนอเรื่องราวที่ส่งเสริมและสนับสนุนทักษะการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ส่วนรายการที่มี

เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 อาทิ รายการหมอบ้าน ซึ่งเป็นรายการที่มีเนื้อหาสนับสนุนการรักษาสุขภาพกายของคนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ในช่วงเทศกาลงานบุญใหญ่ เช่น งานเข้าพรรษา / ออกพรรษา / วิสาขบูชา ฯลฯ วิชชุมชนคนบ้านดงจะคอยออกอากาศรายการอื่น ๆ ทั้งหมด และถ่ายทอดสดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัดตลอดทั้งวัน เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถมาวัดได้รู้สึกถึงบรรยากาศ และการ“เข้ามามีส่วนร่วม” อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ฟังทั่วไปได้เข้าร่วมงานบุญอีกทางหนึ่ง ที่สำคัญ วิชชุมชนคนบ้านดงมีแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดว่าในช่วงเวลาก่อนที่จะถึงงานบุญใหญ่ของวัด นักจัดรายการวิชชุมชนทุกคนยังต้องออกข่าวประชาสัมพันธ์งานบุญนั้น ๆ ให้ทุกช่วงของรายการอีกด้วย กฎเกณฑ์สำหรับการออกอากาศที่ถูกระบุมาในลักษณะดังกล่าว สะท้อนความเป็นสื่อเพื่อชุมชนของวิชชุมชนคนบ้านดงได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้วิชชุมชนคนบ้านดงจะมีลักษณะของความเป็นวิชชุมชนของชุมชน โดยชุมชนที่ไม่สมบูรณ์ แต่ก็ยังมีความพยายามที่จะทำให้สถานีวิชชุมชนแห่งนี้ทำหน้าที่ในการสร้างประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น เป็นวิชชุมชนเพื่อชุมชน แม้จะยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพด้วยข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ ของคณะกรรมการบริหารสถานี อาสาสมัคร และคนในชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานวิชชุมชน

(5) บริบทชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของตำบลพญาแมนที่ตั้ง

ตำบลพญาแมน เป็น 1 ใน 11 ตำบลของอำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอฟิชัยไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลท่ามะเฟือง อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลดงเหิน อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบ้านโคก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลสามเรือน อำเภอสว่างแดนดิน และตำบลปากน้ำ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย

เนื้อที่

มีเนื้อที่ประมาณ 53.040 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 33,150 ไร่

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลพญาแมน มีสภาพเป็นที่ราบทั้งหมด ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำลำคลองต่างๆ โดยประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ปลุกถั่วเหลือง เป็นต้น

จำนวนหมู่บ้าน

ปัจจุบันตำบลพญาแมนแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านท่ามะปราง
- หมู่ที่ 2 บ้านดง
- หมู่ที่ 3 บ้านท้ายคุ้ง
- หมู่ที่ 4 บ้านพญาแมน
- หมู่ที่ 5 บ้านขอม
- หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งป่ากระดิน
- หมู่ที่ 7 บ้านพญาปิ่นแดน (หมู่บ้านแยกใหม่)

ประวัติหมู่บ้านท่ามะปราง หมู่ที่ 1

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลท่ามะเพือง
ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 2 บ้านดง
ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านป่ากะพี
ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำน่าน

สภาพทั่วไป

เป็นหมู่บ้านติดกับแม่น้ำน่าน สภาพภูมิศาสตร์จะมีสวนผลไม้หลากหลายชนิดที่มากก็เป็นต้นมะปราง สมัยโบราณการเดินทางค้าขายจะใช้ทางน้ำ จึงเรียกว่าบ้านท่ามะปราง

จำนวนประชากร

260	ครัวเรือน	913	คน
ชาย	447 คน	หญิง	466 คน

ผู้ใหญ่บ้าน

นายเสนอ บุญบุตร

อาชีพหลัก

การทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ ไร่นาสวนผสม ค้าขาย

กลุ่มหรือองค์กร

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มประมงหมู่บ้าน
- กลุ่มผู้เลี้ยงวัว
- กลุ่มเพาะเลี้ยงไก่ชน
- กลุ่มผู้ใช้สารชีวภาพ
- กลุ่ม กขคจ
- กลุ่มผู้เลี้ยงปลา

ปราชญ์หรือผู้รู้ / ภูมิปัญญาชาวบ้าน

นายสุเทพ ดีก่อผล ด้านผลไม้

ทุนทางสังคม

- มีประมงหมู่บ้านขนาดใหญ่ เปิดทอดแหและตกปลา มีรายได้เพื่อช่วยสังคม เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ตามความจำเป็น
- ประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ราคา 444,000 บาท ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของ อบต. พญาแมน

ประวัติหมู่บ้านบ้านดง หมู่ที่ 2 บ้านดง

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ที่ 1 บ้านท่ามะปราง
ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 3 บ้านท้ายคู้ง
ทิศตะวันตก ติดกับ ถนนลาดยาง
ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำน่าน

ตำนานที่มาของชื่อหมู่บ้านบ้านดง

จากการที่ได้พูดคุยกับผู้อาวุโสในบ้านดง ทราบว่า บ้านดงเคยเป็นสถานที่สร้างวัดเก่า และชุดหลักฐานพบเศษของวัตถุ ของใช้ของคนในสมัยโบราณ เช่น เครื่องปั้นดินเผา อยู่ใกล้บริเวณสถานที่ที่เคยเป็นวัดเก่า เดิมมี 20-30 หลังคาเรือน มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นไม้นานาชนิด แต่ที่ขึ้นมากที่สุด คือ ไม้ซี้เหล็ก มีมากจนเรียกว่าดงซี้เหล็ก จนได้ชื่อว่าหมู่บ้านดงซี้เหล็ก ต่อมาราวปี 2420 ได้ย้ายบ้านเรือนมาตามสายน้ำใหม่ และได้ตั้งชื่อเรียกหมู่บ้านสั้นๆว่า บ้านดง

จำนวนประชากร

324 ครัวเรือน 267 หลังคาเรือน

ผู้นำ

นายเชด อัจฉาย กำนันตำบลพญาแมน (อยู่ในหมู่ที่ 2)

อาชีพ

- ทำนา ทำไร่พริก ถั่วเหลือง
- ค้าขาย
- เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา
- ทำสวนผลไม้

กลุ่ม / องค์กรในหมู่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มสมาชิกสหกรณ์
- กลุ่มออมทรัพย์

จำนวนเงิน / ทุน / ใช้จ่ายการออมของประชาชนโดยรวม

- เงินกองทุนหมู่บ้าน 1,000,000 บาท
- กองทุนประมงหมู่บ้าน
- เงินออมทรัพย์

ปราชญ์ / ผู้รู้

- ด้านศิลปดนตรีไทย นายบุญยืน มารอด
- ด้านการฝีมือเย็บบายศรี นางทวี สายบัวต่อ
- ด้านไสยศาสตร์ นายแปลง สอนสน

ทุนทางสังคม

- มีประมงหมู่บ้าน
- เป็นที่ตั้งของสถานีอนามัยพญาแมน
- เป็นที่ตั้งของสนามกีฬากลางตำบลพญาแมน

ประวัติหมู่บ้านท้ายคู้ หมู่ที่ 3

เป็นหมู่บ้านที่ขยายออกจากหมู่บ้านคง คนรุ่นเก่าเรียกว่า ท้องคู้ ก็มี ท้ายคู้ ก็มี เหตุที่เรียกชื่อว่า ท้ายคู้ เรียกตามน้ำไหล น้ำในแม่น้ำน่านบริเวณนี้จะไหลโค้งคู้ไปทางทิศตะวันตก โค้งคู้เหมือนกับคนท้อง ส่วนคำว่า ท้าย เพราะอยู่ ท้ายบ้านคง เป็นหมู่บ้านใหญ่ ในปัจจุบันเรียกว่า ท้ายคู้

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้าน 2 บ้านคง

ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 7 บ้านพญาปันแดน (แยกใหม่)

ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำน่าน

ทิศตะวันตก ติดกับ ถนนลาดยาง

จำนวนประชากร

345 ครัวเรือน 291 หลังคาเรือน

ประชากร 1,251 คน ชาย 593 คน หญิง 658 คน

ผู้นำ

นายเสน่ห์ รอดอยู่ ผู้ใหญ่บ้าน

อาชีพ

- ทำนา ทำไร่
- ทำสวน
- เลี้ยงสัตว์
- ค้าขาย

กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มออมทรัพย์ 50,000 บาท
- กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ 1,171,880 บาท
- กลุ่มผู้เลี้ยงวัว หมู ไก่

จำนวนกองทุน / การออม / หุ้น

- กลุ่มออมทรัพย์ 50,000 บาท มีสมาชิก 80 คน
- กองทุนหมู่บ้าน 1,000,000 บาท
- กองทุนประมง

ปราชญ์ / ผู้รู้ ภูมิปัญญา

- นายเสมอ แก้วรอด แพทย์แผนโบราณ
- นายกานต์ แก้วรอด แพทย์แผนโบราณ

ทุนทางสังคม

- ประมงหมู่บ้าน
- สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สูบน้ำแม่น้ำน่านมาทำการเกษตร

ประวัติหมู่บ้านที่ 4

ตำนาน

ในสมัยนั้นเมืองพิษยและเมืองพิษณุโลกมีดินแดนติดต่อกัน ยังไม่มีการแบ่งแยกเขตแดนเจ้าเมืองทั้งสองจึงตกลงกันว่าให้เจ้าเมืองทั้ง 2 พายเรือตามแม่น้ำน่านจุดเริ่มต้นตรงหน้าเมืองของแต่ละ

เมือง ถ้าเรือพบกันตรงไหน ให้เอาจุดนั้นเป็นเส้นแบ่งเขตแดน เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ต่างฝ่ายก็ลงเรือที่หน้าเมืองของตนเอง แล้วพายมาในแม่น้ำนาน เจ้าเมืองพิษขี้ได้เปรียบ เพราะอยู่เหนือน้ำจึงลงเรือล่องไปไปตามกระแสน้ำไหล ไม่ต้องพายจ้ำจี้มึนสุราตามสบาย ฝ่ายเมืองพิษณุโลกเสียเปรียบ ต้องพายเรือทวนกระแสน้ำขึ้นมามีต้องออกแรงพายจ้ำ เรือทั้งสองมาพบกันที่จุด จึงได้ชื่อว่าวัดพระยาบันเดณ กาลเวลาได้ล่วงเลยมาช้านาน ชื่อวัดพระยาบันเดณ ประชาชนเรียกเพี้ยนมาเป็นวัดพญาแมน จนทุกวันนี้จึงใช้เป็นชื่อของหมู่บ้าน และเป็นตำบลพญาแมนในปัจจุบัน

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ที่ 7 บ้านพญาบันเดณ
- ทิศใต้ ติดกับ บ้านใต้วัดตำบลลูกเทียม หมู่ที่ 6
- ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำน่าน
- ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่ 5 บ้านขอม

บางกระแสเล่าขานเพิ่มอีกว่า ผู้นำหัวเมืองพิษขี้ ชื่อนายแมน เขาเป็นผู้นำหัวเมืองพิษณุโลก ชื่อ เทียม เมื่อพายเรือมาพบกัน จึงตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์ว่า บ้านพญาแมน และเมืองพิษณุโลก ตั้งชื่อว่า ลูกเทียม

จำนวนประชากร

601 ครัวเรือน 471 คน จำนวน 1,944 คน ชาย 936 คน หญิง 1,008 คน

ผู้นำ

นายกระเทือน พรหมเดณ ผู้ใหญ่บ้าน

อาชีพ

ทำการเกษตร โดยเฉพาะคนในหมู่บ้านหมู่ที่ 4 จะมีหัวคิตรีเริ่ม เช่น ทำสารชีวภาพ แทนยาฆ่าแมลง โดยมีผู้ใช้ระยะเริ่มต้น 66 ครัวเรือน และขณะเดียวกันก็นำพันธุ์กุ้งเข้ามาปลูกได้เป็นผลสำเร็จ เป็นคนแรกคือ นายสมศักดิ์ มาเมือง และได้เผยแพร่อีกหลายคน และยังทำไร่พริก ข้าวโพดและอื่นๆ

กลุ่มองค์กร

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก 15 คน
- กลุ่มผู้เลี้ยงวัว
- กลุ่มผู้ใช้สารสกัดชีวภาพ แทนการใช้สารเคมี

จำนวนเงินกองทุน / ทุน

- กองทุนหมู่บ้าน 1,000,000 บาท
- กองทุนออมทรัพย์ 52,555 .84 บาท

ปราชญ์ ผู้รู้ ในชุมชน / ภูมิปัญญาชาวบ้าน

- นายอรรถพร อยู่เย็น จัดยาแผนโบราณ
- นางบุญสม พรหมแดน ปรงยาสมุนไพร
- นายหวัน อินจันทร์ ช่างตีเหล็ก
- นางสาวเกษร วงศ์ชัยโย ทำสารสกัดชีวภาพ

ทุนทางสังคม

- ตลาดสด อบต.พญาแมน
- แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาและสัตว์น้ำหน้าวัดพระยาบันเดน
- ที่ตั้งสถานีตำรวจภูธรตำบลพญาแมน
- ที่ตั้ง อบต.พญาแมน
- สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านพญาแมน

ประวัติหมู่บ้าน 5 บ้านหอม

ตำนาน

บ้านหอมตั้งมานานราว พ.ศ. 2410 เป็นหมู่บ้านสุดเขตแดนของจังหวัดอุตรดิตถ์ ติดต่อกับ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้แนวลำคลองซึ่งไหลผ่านกลางหมู่บ้าน เป็นเส้นแบ่งเขตแดน ประชาชนจึงแยกเป็น 2 จังหวัด คือ หมู่ที่ 5 ตำบลพญาแมน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และหมู่ที่ 6 ตำบลลูกเทียม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก การทำอาชีพส่วนใหญ่อาศัยน้ำธรรมชาติ เช่น คลองหนอง บึง และน้ำบาดาล พื้นเพดั้งเดิมของคนบ้านหอมเป็นคนอพยพมาจากบ้านพญาแมน เนื่องจากต้องการขยายที่ทำกิน และหนีโรคภัยบางอย่าง

ปัจจุบันประชาชนจะไปทำงานที่ต่างประเทศกันมากทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น ตามลำดับ และประชาชนมีความต้องการที่จะให้คนในหมู่ที่ 6 ตำบลลูกเทียมมารวมตัวกันเป็นคนหมู่ที่ 5 บ้านหอม ตำบลพญาแมน เพราะทำให้การปกครองดูแลง่ายขึ้น

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ที่ 3
- ทิศใต้ ติดกับ หนองไผ่
- ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านไต้วัด ตำบลลูกเทียม
- ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่ 3 ท้ายคู้ง

จำนวนประชากร

110 หลังคาเรือน มีบ้าน 115 ครอบครัวย

จำนวนประชากร 520 คน ชาย 262 คน หญิง 258 คน

ผู้นำคือ

นายสังเวียน บุญเสือ ผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มองค์กรในชุมชน

- กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก 223 คน มีเงิน 47,002 บาท
- กองทุน กขคจ. มีเงิน 280,000 บาท
- กองทุนหมู่บ้าน มีเงิน 1,000,000 บาท

ปราชญ์ ผู้รู้ / ภูมิปัญญา

- นางสาวฉลาด ดินเรือน ตัดเย็บเสื้อผ้า
- กลุ่มจักสาน งานประดิษฐ์ เช่น ตะกร้า ของชำร่วยจากไม้ไผ่

ประวัติหมู่บ้านทุ่งป่ากระดิน

ตำนาน

พื้นที่บ้านทุ่งป่ากระดิน เดิมเป็นป่าทึบมีต้นไม้ขนาดใหญ่เล็ก สลับซับซ้อนกันมีเถาวัลย์เกิดเต็มไปหมด และโดยเฉพาะต้นกระดินพืชมานี้มากที่สุด เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น เสือ ช้าง เป็นต้น

ช้างจะออกมากัดกินข้าวของชาวบ้านในตอนกลางคืน ชาวบ้านต้องป็นอยู่บนต้นไม้เพื่อไปเกาะเกาะให้ช้างตกใจหนี ส่วนเสือนั้นก็มาจับสัตว์เลื้อยในหมู่บ้านเป็นอาหาร เช่น สุนัข เป็ด ไก่

ต้นไม้อันเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน คือ ต้นกระดินพืชมาน เป็นไม้ยืนต้นมีหนามแหลมยาว ลักษณะตรงคล้ายเข็มเล่มใหญ่ ก้านใบเป็นคู่ๆ มีลำต้นใหญ่แต่ใบเล็ก หนามจะเกิดเฉพาะส่วนที่มีใบเท่านั้น จึงไม่มีหนามตามส่วนของลำต้น กระดินพืชมานไม่มีผู้ใดนิยมนำมาทำเป็นอาหาร จึงเกิดคำพูดประชดประชันว่า ชื่นใจเหมือนได้ไปอยู่บนวิมาน กระดินวิมานปัจจุบันเรียกเพี้ยนไปเป็นกระดินพืชมาน จึงได้ตั้งชื่อว่าบ้านทุ่งป่ากระดิน บางท้องถิ่นเรียกว่า กระดินดง

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลป่ากะพี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 3 บ้านท้ายคู้ง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลปากน้ำ ตำบลสามเรือน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2 บ้านดง

จำนวนประชากร

มี 128 ครอบครัว มี 128 หลังคาเรือน

ประชากรมีจำนวน 450 คน ชาย 138 คน หญิง 312 คน

ผู้นำ

นายอดิศักดิ์ ชูอำ ผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มองค์กรในชุมชน

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มสมาชิกสหกรณ์นิคม (กลุ่มสัจจะ)

แหล่งทุน

- กองทุนหมู่บ้าน 1,000,000 บาท
- กองทุน กขคจ. 280,000 บาท
ปัจจุบันมียอดเงินประมาณ 400,000 บาท
- กองทุนประปาหมู่บ้าน

ปราชญ์ / ผู้รู้ / ภูมิปัญญาชาวบ้าน

- นายเนียม ทัดโต ด้านการเลี้ยงวัว
- จสต.สมศักดิ์ กิ่งจันทร์ ด้านบริหารกองทุน และทำนา

ประวัติหมู่ที่ 7 บ้านพญาปิ่นแดน

เป็นหมู่บ้านที่แยกตัวออกมาจากหมู่ที่ 4 บ้านพญาแมน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่ ทำให้การบริหารงาน ไม่ครอบคลุม มีผู้นำ คือ นายวิรัตน์ ศักดาเดช ผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน

กำลังมีการพัฒนา และอยู่ในขั้นตอนการขอเสนอต่อทบวงกรมต่อไป

จากการสำรวจ

จำนวนประชากร 593 คน

ชาย 273 คน หญิง 320 คน

ประชากรทั้ง 7 หมู่บ้าน

จำนวนทั้งหมด 6,583 คน

ชาย 3,194 คน หญิง 3,389 คน

จำนวนครัวเรือน

1,441 ครัวเรือน

สัดส่วนประชากร

ช่วงอายุ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	ร้อยละ
1 วัน - 3 ปี	170	176	346	0.05
4 ปี - 6 ปี	148	148	236	3.58
7 ปี - 12 ปี	280	196	476	7.23
13 ปี - 14 ปี	196	187	383	5.81
15 ปี - 18 ปี	190	191	381	5.78
19 ปี - 50 ปี	1,451	1,606	3,057	46.43
51 ปี - 60 ปี	383	409	792	12.03
61 ปีขึ้นไป	376	476	852	12.94
รวม	3,194	3,389	6,583	100

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

- อาชีพของราษฎร

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกร	1,318	85.91
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	55	3.58
พนักงานหน่วยงานเอกชน	26	1.69
ธุรกิจส่วนตัว	76	4.95
รับจ้างทั่วไป	49	3.19
อื่นๆ	10	0.65
รวม	1,534	100

- โครงสร้างรายได้ครอบครัว

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20,000 บาท	1,356	88.39
20,000 บาทขึ้นไป	178	11.61
รวม	1,534	100

ผลิตผลหรือสินค้าและบริการที่สำคัญ

1. ข้าวเปลือก (นาปีและนาปรัง)

- 2. พริก (สด , แห้ง)
- 3. ถั่วเหลือง

กลุ่มประชาชนด้านเศรษฐกิจ

- 1. การรวมกลุ่มเพื่อการอาชีพ จำนวน 17 กลุ่ม สมาชิก 419 คน
- 2. การรวมกลุ่มเพื่อการออมทรัพย์ จำนวน 3 กลุ่ม สมาชิก 251 คน
- 3. อื่นๆ
 - 3.1 กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านท้ายวัดพญาปันแดน สมาชิก 365 คน
 - 3.2 กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำด้วยไฟฟ้าบ้านบึงและบ้านท่ามะปราง สมาชิก 429 คน
 - 3.3 กลุ่มสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านพญาเม่น สมาชิก 60 คน
 - 3.4 กลุ่มสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านพญาปันแดน สมาชิก 80 คน

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

- 1. ไม่มีลานตากข้าว
- 2. ไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ
- 3. ผลผลิตตกต่ำ ปุ๋ย ยา ราคาแพงขึ้น
- 4. ขาดพื้นที่เลี้ยงสัตว์
- 5. ไม่มีอาชีพเสริม
- 6. มีปัญหาเรื่องการตลาด / เกษตร
- 7. ไม่มีพื้นที่ทำกิน

- ด้านการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ประถมศึกษา(ป.1-ป.6)	2,238	65.63	ไม่รวมผู้กำลังศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	560	16.42	
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ปวช. ปวส.)	359	10.52	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ปกศ.สูง	181	5.30	
ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	76	2.22	
รวม	3,410	100	

สถานบริการด้านการศึกษา	จำนวน		
	แห่ง	ครู	นักเรียน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2	3	73
โรงเรียนระดับอนุบาล	-	5	112
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	5	45	514
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1	-	113
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1	1	53
ห้องสมุดประชาชน	-	-	-
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	2	-	-

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนบ้านดง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านพญาแมน

โรงเรียนประถมศึกษา

- โรงเรียนบ้านท่ามะปราง
- โรงเรียนชุมชนบ้านดง
- โรงเรียนวัดพญาปันแดน
- โรงเรียนบ้านหอม
- โรงเรียนบ้านทุ่งป่ากระถิน

สถาบันองค์กรทางศาสนา

- วัด จำนวน 5 แห่ง
- วัดเกาะวารี หมู่ที่ 1 บ้านท่ามะปราง
- วัดบ้านดง หมู่ที่ 3 บ้านท้ายคู้
- วัดพระยาปันแดน หมู่ที่ 4 บ้านพญาแมน
- วัดบ้านหอม หมู่ที่ 5 บ้านหอม
- วัดทุ่งป่ากระถิน หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งป่ากระถิน

สาธารณสุข

- สถานีอนามัยตำบลพญาแมน จำนวน 1 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจภูธรพญาแมน จำนวน 1 แห่ง

ด้านมรดก และการรวมกลุ่มของประชาชน

1.	ประชาคมหมู่บ้าน	จำนวน 70 คน
2.	ประชาคม	จำนวน 10 คน
3.	ทสปช.	จำนวน 157 คน
4.	กลุ่มอื่นๆ	
4.1	ลูกเสือชาวบ้าน	จำนวน 432 คน
4.2	กองทุนเพื่อความมั่นคง (กนช.)	จำนวน 128 คน
4.3	อาสาสมัครสาธารณสุข	จำนวน 96 คน
4.4	กลุ่มสตรีแม่บ้าน	จำนวน 93 คน
4.5	กลุ่มประมงหมู่บ้าน	จำนวน 38 คน
4.6	กลุ่ม อปพร.	จำนวน 100 คน

สภาพการสื่อสาร

1.	ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ / วิทยุใช้	1,534	ครัวเรือน	100 %
2.	ครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์ใช้	25	ครัวเรือน	1.62 %
3.	ครัวเรือนที่มีโทรศัพท์บ้าน / เคลื่อนที่	453	ครัวเรือน	29.53%
4.	หอกระจายข่าว / เสียงตามสาย	7	แห่ง	
5.	หอกระจายข่าวของวัด	4	แห่ง	

งานประเพณีประจำปี

1.	งานวันขึ้นปีใหม่	ช่วง	31 ธันวาคม – 1 มกราคมของทุกปี
2.	งานวันสงกรานต์	ช่วง	13 – 14 เมษายนของทุกปี
3.	งานวันลอยกระทง	ช่วง	15 ค่ำเดือน 12 (วัดพระยาบันแดง)
4.	งานกวนข้าวทิพย์	ช่วง	15 ค่ำเดือน 6 หรือ เดือน 7 ถ้าปีใดเป็นปี อธิกมาส (วัดบ้านดง)
5.	งานประเพณีก่อพระทรายขั้วเปลือก จัดงานประมาณเดือนมกราคม		
6.	งานแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด ของ อบต. พญาแมน ประมาณเดือนมีนาคม (แล้วแต่ความเหมาะสม)		
7.	การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ระหว่างเดือนเมษายน (วัดบ้านดง)		
8.	การบวชนาคสามัคคี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน (ทุกหมู่บ้าน)		

1.3 ทุนในการจัดตั้งวิทยุชุมชนคนบ้านดง

1.3.1 ทุนด้านงบประมาณ

1.3.2 ทุนด้านองค์ความรู้

1.3.3 ทุนทางสังคม

1.3.1 ทุนด้านงบประมาณ

งบประมาณในการจัดตั้งวิทยุชุมชนคนบ้านดงมาจากท่านพระครูพิมลภิตติคุณ ด้วยแนวคิดว่าเมื่อใช้เงินของท่านเองแล้ว จะทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างคล่องตัวไม่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และจะไม่ถูกครหาว่านำเงินวัดมาใช้ในการส่วนตัว

“ทุนส่วนตัวของฉันหมดเลย เพราะว่าถ้าไปเอามาจากคนนั้นบ้าง คนนี้บ้างการบริหารมันจะไม่คล่องตัว คล้าย ๆ กับว่ามันจะคั่งกันนะและทีนี้ถ้าเกิดว่าทุนของเราทุ่มไปคนเดียวเลย อย่างนี้เราตั้งงานบริหารงานเองหมดเลยคนเดียว ตัดปัญหาไปเลยเหมือนกับว่าเป็นการกุศล แล้วค่อยไปใช้อย่างอื่นค่อย ๆ อย่างสปอนเซอร์หาเงินเข้ามาเลี้ยง ถ้าเกิดคนนี้ออกแสนคนนี้ออกแสนมันจะต้องคิดไปว่า เงินหรือสปอนเซอร์ที่ได้จะต้องเท่านี้ พอได้มาเท่านี้แล้วรวมหุ้นคนนี้ก็ได้ออกเป็นแสนเขาจะต้องได้เท่าไร ๆ ทีนี้เราเป็นคนทุ่มไปเองก็จะมี คนที่ดูแลการเงินก็เอาเงินไปให้ผู้คุมค่าน้ำค่าไฟ เหลือเท่าไรค่อยเอามาให้ฉัน” (สัมภาษณ์พระครูพิมลภิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

1.3.2 ทุนด้านองค์ความรู้

(1) ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ช่วงเตรียมความพร้อมก่อนออกอากาศ พ.ศ. 2547 - 2548

ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการสัมภาษณ์พระครูพิมลภิตติคุณในส่วนของทุนความรู้ ท่านพระครูฯยอมรับว่าท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชนเลยเมื่อเริ่ม จึงต้องอาศัยการเรียนรู้จากที่ต่าง ๆ และต่อมากรมประชาสัมพันธ์ได้เข้ามาให้แนวทางการดำเนินงาน และปรึกษากับผู้ที่มีประสบการณ์ทางวิทยุกระจายเสียงมาก่อน โดยได้อาจารย์สุวัฒน์ อินธิ์ ซึ่งเป็นครูโรงเรียนชุมชนบ้านดง และเป็นศิษย์ก้นกุฎของท่านพระครูฯ มาก่อน เป็นแกนหลักที่คอยให้คำแนะนำ / ช่วยเหลือในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน แม้ว่าครูสุวัฒน์จะไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชนมาก่อน แต่ก็ได้ไปอบรมจนได้ใบผู้ประกาศมาแล้ว ดังนั้น ทุนความรู้ในช่วงแรก ๆ จึงมาจากการขวนขวายหาความรู้ด้วย ตนเอง และการส่งบุคคลใกล้ชิดตัวไปแสวงหาทุนความรู้มาสะสม และเผยแพร่ต่อ

“ครูสุวรรณได้ไปผู้ประกาศมาแล้ว แล้วที่นี้ใครสงสัยเรื่องวิทยุให้ถามอาจารย์ สุวัฒน์ก็ เพราะว่าเขาไปอบรมเรื่องไปประกาศมาแล้วของเขา อย่างถ้าอาจารย์สุวรรณให้ความกระจ่างไม่ได้ มันยังพอให้ถามกัน เพราะว่าฉันก็มีความรู้ เพราะว่าได้ไปศึกษากับ โยมที่รู้เรื่องวิทยุกระจายเสียง ที่ได้ไปด้วยกัน ว่าอะไรเป็นอะไรเป็นมาอย่างไรและเราก็ต้อง พอรู้บ้างละนะ ไม่ใช่ว่าจะเก้ง โดด ๆ คนเดียว เราก็ต้องหามวลชนก่อน” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, วันที่ 15 กันยายน 2552)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักจัดรายการ 3 คน คือ คุณอรอนงค์ คำสวน DJ. หมู DJ. ฉลอง ก็พบว่านักจัดรายการเหล่านี้ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับวิทยุชุมชนเลย แต่อาศัย การจัดรายการตามแบบวิทยุธุรกิจเป็นหลัก

ส่วนข้อมูลทฤษฎีที่ได้จากเอกสารสรุปบันทึกขั้นตอนการดำเนินการเรียนรู้ออกอากาศ ของจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนบ้านดง พบว่า ในช่วงการเตรียมความพร้อม มีการวางแผนสำหรับการจัดอบรมองค์ความรู้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย 1. เรื่อง การฝึกอบรมการบริหารจัดการ 2. การฝึกอบรมการผลิตรายการ 3. การฝึกอบรมอุปกรณ์ เครื่องมือ แต่ในทางปฏิบัติอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนบ้านดง ได้รับการฝึกอบรมเพียง 1 เรื่อง คือ การใช้อุปกรณ์เครื่องมือ โดยมีอาสาสมัครเข้าร่วมการอบรม ถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นทางการโดยตรงจำนวน 6 คน ส่วนการบริหารจัดการ และการผลิตรายการ ไม่มีการอบรมแต่อย่างใด

(2) ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ช่วงหลังจากการก่อตั้งวิทยุชุมชน พ.ศ. 2548-2552

ช่วงหลังจากการก่อตั้งวิทยุชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระครูพิมลกิตติคุณได้เข้าร่วมงานสัมมนาวิชาการ “บทบาทหน้าที่และจริยธรรมของผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น” รุ่นที่ 6 จัดโดยกรมประชาสัมพันธ์ ร่วมกับสมาคมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุ โทรทัศน์ ระหว่าง วันที่ 30 มกราคม ถึง วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2550 ซึ่งมีการถ่ายทอดองค์ ความรู้ใน 4 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. กฎหมายที่เกี่ยวกับกิจการวิทยุกระจายเสียง
2. จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน และการนำเสนอข่าว
3. กลยุทธ์การบริหารวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น
4. การจัดรายการวิทยุ

1.3.2 ทูตทางสังคม

วิฑูรชฌนคนบ้านคงเข้ามาในชฌนบ้านคงในฐานะ “ลื้อของวัด” ซึ่งมืพระครูพมลกตตติ - คณ ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพนั้บถื้อของชาวบ้านเป็นผู้ก่อตั้ง และเป็นลื้อที่รื้อยร้ดวืถืปฏิบัติ ความเชื และ วัฒนธรรมของสมชชิกในชฌนวืคืว้กันผ่านทงรยการธรรมะ และกจิกรรรมทงพุทธศนสนา และขนบธรรมนืยมประเพณีต้งๆ แสดงให้เห็นว้ วิฑูรชฌนเข้ามาเป็นลื้อนื้องใหม่ในชฌนที่ มืทูตทงสังคมที่แน่นแฟ้นอยู่ลื้อแล้ว นั้นคื

- ความยืคมั่นศรัทธาในศนสนา และวัฒนธรรมที่เป็นวืถืปฏิบัติรื้อร่วมกันมออย่างยวณน
- ความเป็นกลุ่มก้อนทงสังคมของชฌนที่มีควมผูกพัน เอื้ออาทรกันแบบเครือญาติ
- สถาบัน “วัดบ้านคง” ซึ่งเป็นที่ยืคเหนืยวทงจิตใจ

นอกจกนั้น พระครูพมลกตตติคณ ก็ได้สร้งสมทงทงสังคมด้วยการเป็นพระนั้กพัฒน์าที่ อยู่กับชฌนมออย่างยวณนจนเป็นที่รัก และศรัทธาของชาวบ้านส่วนมกเช่นกัน

“ท่านเจ้าอาวาสท่านอยู่ที่นี่มานาน มาช่วยพัฒนา ช่วยสร้งความเจริญให้กับชฌน พอ ท่านเอาวิฑูรมา ชาวบ้านก็ตืใจ เพราะจะได้ใกล้วัดมกขึ้น วันไหนไม่สะดวกมาวัด ก็ยังได้ฟังท่าน เทศน์แต่เช้า รยการท่านนะ .. คนฟังกันเยอะเยะนะ .. (สัมภาษณ์ นางทวื สายบัวตื้อ, 17 กันยายน 2552)

“เปิดวิฑูรไว้ต้งแต่เช้าจรดเย็นเลย ฟังหลวงพ้อแต่เช้า คนจ้ดรยการก็รู้จ้กกันต้งนั้น เขาก็ ช่วยประกาศเรื่องอะไรตื้ออะไรให้เรา ชอบเพราะฟังลื้อแล้วรู้เรื่องของคนในหมู่บ้าน วันก่อนมืคนรู้จ้ก กันบวช การ์ดยังมาไม่ถึงฉันเลย แต่ฉันรู้ต้งแต่เช้าลื้อจกชาวชฌน” (สัมภาษณ์ นางจิรา บุญตืด, 17 กันยายน 2552)

1.4 พัฒนาการด้านผ้งรยการของวิฑูรชฌนคนบ้านคง

ต้งแต่ก่อตั้งสธานีวิฑูรชฌนคนบ้านคงเมื่อปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2552 ผ้งรยการวิฑูรชฌนมืการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย โดยสามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกได้เป็น อืก 3 ช่วง ค้งนี้

ช่วงที่ 1 ผ้งรยการเป็นค้งนี้

04.30-05.00 น.	เปิดสธานี (เปิดเพลงเก่า)
05.00-06.00 น.	ธรรมะรับอรุณ พระครูพมลกตตติคณ
06.00-07.00 น.	บอกข่าวประกาศรับสมัครงานที่ว่าง นายเหลียง เมืองเลือ
07.00-07.30 น.	ถ่ายทอข่าวจกสธานีวิฑูรชฌนท้งประเทศไทย

07.30-08.00 น.	ข้าวชุมชน โดยชุมชน ตำบลพญาแมน
08.00 น.	เคารพธงชาติ (วันอาทิตย์ฟังเทศน์จากสวนกลาง)
08.00-09.00 น.	ธรรมะวาไรตี้ DJ. มหาธนศักดิ์
09.00-10.00 น.	ฟังเพลงสโตร์ลุ่มตื้น
10.00-11.30 น.	ลูกทุ่งลายไทย DJ. หมู
11.30-12.30 น.	ฟังเพลงกับพาราไดซ์ไทยแลนด์
12.30-14.00 น.	ฉลองคนบ้านดง
14.00-15.00 น.	เพลินเพลงกับจัสสรค์ DJ. จัสสรค์
15.00-16.00 น.	เกษตรนาทันใจ
16.00-17.00 น.	เพลงไทยลูกทุ่ง DJ. จีรพัฒน์
17.00-18.00 น.	เพลินเพลงยามเย็น DJ. ชัย วงศ์โคกคุ้ม
18.00 น.	เคารพธงชาติ
18.00-19.00 น.	ลูกทุ่งสนธยา DJ. สุวัฒน์ อินยิ้ม
19.00-19.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
19.30-22.00 น.	ข่าวเกษตรและเพลงดัง อาจารย์โอฬาร
22.00 น.	ปิดสถานี

หมายเหตุ

วันจันทร์ ข้าวชุมชน โดย โรงเรียนชุมชนบ้านดง
วันอังคาร / พุธ โดย สกต.พญาแมน และ อบต.พญาแมน
วันพฤหัสบดี / ศุกร์ โดย สถานีอนามัย อปพร. และ อสม,
วันเสาร์ / อาทิตย์ โดย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ท่านพระครู ฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนคนบ้านดง มีบทบาทสำคัญในการจัดผัง และตรวจสอบการดำเนินงาน โดยมีแนวคิดในการจัดวางรายการไว้ในช่วงต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

● ช่วงเปิดสถานี

“ตอนที่เป็นช่วงเช้านี้เราเปิดตั้งแต่ตีสี่ครึ่งใช้ไหม ครึ่งชั่วโมงเช้านี้เราจะให้เปิดเพลงเก่าอย่างสุรพล สมบัติเจริญ สุเทพ วงศ์กำแหง อะไรอีกละ ทูล ทองใจ ครึ่งชั่วโมงเราเปิดยาวไปเลย เราก็เปิดยาวไปเลยนะคิดว่าอย่างน้อยได้ฟังเพลงเก่า .. แล้วอย่างถ้าเป็นวันพระอะไรนี้นะ เราจะเปิดเพลงดาวลูกไก่ ใจพ่อใจแม่ อะไรอย่างนี้เราจะเปิดเพลงที่มีคติ ช่วงเช้าของวันพระนะ เราจะเปิด ..”

● ช่วงธรรมะรับอรุณ

“อย่างเช้ามีคือนี้นะ คอยเรื่องศีลเรื่องธรรม การทำบุญได้บุญการทำบาปได้บาป เรื่องเมียน้อยเมียหลวง เรื่องอะไรต่อมิอะไรแล้วให้โยมมาพิจารณาเอาเองแล้วกันว่า คนเราบั่นปลายชีวิตคืออะไรตายอย่างเดียว จะคืนกันกันไปทำไมอย่ากให้นึกถึงนกเขา นกเขาพอมันจับคู่กันแล้วมัน ไม่คิดจะจาก

กันเลยมันก็อยู่จนวันตายไม่เห็นมันเดือดร้อนอะไร แต่มนุษย์เรานี้วุ่นวายเพราะว่าขนาดสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านได้วางหลักไว้ทำไมไม่เดินตาม ถ้าฝึกคิดแล้วอายุร้อยปีพ้นปีก็ฝึกไปเถอะ ฝึกคิดก็ดี แค่ 80 หรือ 70 ก็ต้องตาย” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลภิตติคุณ, 15 กันยายน 2552)

● ช่วงข่าวบริการชุมชน

“แล้วถ้าใครเป็นใครตายก็ต้องขีดต้องเขียนมาให้เป็นหลักฐานว่า คนนี้ตายทางวัดจะทำให้แล้วเราจะประชาสัมพันธ์ในช่วงเช้า ช่วงเช้าประมาณ 6 โมง 7 โมงเช้า เพราะว่าช่วงนี้กำลังจะออกกำลัง เออเดี๋ยวฟังข่าวจะเหนื่อย ว่ามีอะไรในหมู่บ้านพอเขาได้ฟังแล้วเขาก็จะมาร่วมงานกัน” (สัมภาษณ์ นางจิรา บุญตัด, 17 กันยายน 2552)

“กรรมการนี้เราก็เลือกจากผู้นำของชุมชน อย่างเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วก็ธนากร ร่วมสุทิน เป็นคนยกใช้ใหม่และอาจารย์ธีรวัฒน์ ก็อาจารย์โรงเรียน พอเลือกเสร็จแล้วเราก็มารู้ว่าแผนงานของเรา วันจันทร์จะให้อาจารย์สุวัฒน์มาวันละครึ่งชั่วโมง ตั้งแต่ 6 โมงครึ่งถึง 2 โมงจะมีเรื่องการศึกษาเข้ามา เรื่องอนามัย อบต.วันอังคาร พุทธ แล้วพฤษศ ศุภร์ก็อนามัย หรือว่าตำบลนั้นเขามีการหลอกลวงกันนะ มีเรื่องอะไรต่อมีอะไรก็มาประกาศให้รู้กันว่าตำบลเราถ้าเกิดมีคนแปลกปลอมเข้ามาอย่างนี้ ก็ให้ระวังกัน ..” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลภิตติคุณ, 15 กันยายน 2552)

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่มีการจัดผังรายการซึ่งมุ่งเน้นในการใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ให้กับชุมชน ด้วยการกำหนดให้มีช่วงเวลาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านในช่วงเวลา 12.30 - 13.00 น. และปรับช่วง “ธรรมมะวาไรตี้” เวลา 8.00 – 9.00 น. เป็นช่วงข่าวบริการชุมชน

05.00-06.00 น.	ธรรมะรับอรุณ พระครูพิมลภิตติคุณ
06.00-07.00 น.	บอกข่าวประกาศรับสมัครงานที่ว่าง นายเหลียง เมืองเสื่อ
07.00-07.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
07.30-08.00 น.	ข่าวชุมชนโดยชุมชน ตำบลพญาแมน
08.00 น.	เคารพธงชาติ (วันอาทิตย์ฟังเทศน์จากสวนกลาง)
08.00-09.00 น.	รายการข่าวบริการชุมชน
09.00-10.00 น.	รายการร้อยมาลัยใส่เพลง DJ. โชคชัย
10.00-11.00 น.	ตำนานเพลงเพื่อชีวิต DJ. ชูเกียรติ
11.30-12.30 น.	ถ่ายทอดข่าว
12.30-13.00 น.	รายการบอกเล่าผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้าน
13.00-14.00 น.	รายการสตริง FM 98.75 DJ. ฉลอง พักหม
14.00-15.00 น.	เพลงไทยสากล DJ. รังสรรค์

15.00-16.00 น.	รายการสโมสรรเพลงดัง อาเป๊ยก อาเปิ้ล
16.00-18.00 น.	รายการเพลงไทยลูกทุ่ง อาเป๊ยก อาเปิ้ล
18.00 น.	เคารพธงชาติ
18.00-19.00 น.	ลูกทุ่งสนธยา DJ. สุวัฒน์ อินยิ้ม
19.00-19.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
19.30-22.00 น.	ข่าวเกษตรและเพลงดัง อาจารย์โอฬาร
22.00 น.	ปิดสถานี
หมายเหตุ	วันจันทร์ ข่าวชุมชน โดย โรงเรียนชุมชนบ้านคง วันอังคาร / พุธ โดย สกต.พญาแมน และ อบต.พญาแมน วันพฤหัสบดี / ศุกร์ โดย สถานีอนามัย อปพร. และ อสม, วันเสาร์ / อาทิตย์ โดย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่มีการปรับเพิ่มรายการเป็นรายการเพลงมากขึ้น

05.00-06.00 น.	ธรรมะรับอรุณ พระครูพิมลภิตติคุณ
06.00-07.00 น.	-
07.00-07.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
07.30-08.00 น.	ข่าวชุมชนโดยชุมชน ตำบลพญาแมน
08.00 น.	เคารพธงชาติ (วันอาทิตย์ฟังเทศน์จากสวนกลาง)
08.00-09.00 น.	รายการเพลงไทยสากล DJ. วิ
09.00-10.00 น.	รายการร้อยมัลลีใส่เพลง DJ. โชคชัย
10.00-11.00 น.	ตำนานเพลงเพื่อชีวิต DJ. ชูเกียรติ
11.00-12.00 น.	รายการหมอลำบ้าน DJ. อุดม เรื่องอยู่
12.00-13.00 น.	รายการลูกทุ่งคนบ้านคง DJ. ฉลอง พักหม
13.00-14.00 น.	รายการสด FM 98.75 DJ. ฉลอง พักหม
14.00-15.00 น.	เพลงไทยสากล DJ. ธีรสรรค์
15.00-16.00 น.	รายการสโมสรรเพลงดัง อาเป๊ยก อาเปิ้ล
16.00-17.00 น.	รายการเพลงไทยลูกทุ่ง อาเป๊ยก อาเปิ้ล
17.00-18.00 น.	รายการเพลินเพลงยามเย็น DJ. สุวัฒน์ อินยิ้ม
18.00 น.	เคารพธงชาติ
18.00-19.00 น.	ลูกทุ่งสนธยา DJ. สุวัฒน์ อินยิ้ม
19.00-19.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
19.30-21.30 น.	ข่าวเกษตรและเพลงดัง อาจารย์โอฬาร

21.30-22.30 น.	รายการบอกเล่าข่าวสารความรู้
22.30 น.	ปิดสถานี
หมายเหตุ	วันจันทร์ ข่าวชุมชน โดย โรงเรียนชุมชนบ้านดง วันอังคาร / พุธ โดย สภต.พญาแมน และ อบต.พญาแมน วันพฤหัสบดี / ศุกร์ โดย สถานีอนามัย อปพร. และ อสม, วันเสาร์ / อาทิตย์ โดย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

หากพิจารณาจากสัดส่วนประเภทรายการแล้ว พบว่าผังรายการในแต่ละช่วงแตกต่างกัน
ดังนี้

ประเภทรายการ	ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3
รายการธรรมะ	2 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง
รายการชุมชน	4 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
รายการเพลง	10 ชั่วโมง	10 ชั่วโมง	12 ชั่วโมง
รายการถ่ายทอด ข่าวจาก ส่วนกลาง	1 ชั่วโมง	2 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าตั้งแต่วิทยุชุมชนคนบ้านดงเริ่มออกอากาศเมื่อปี พ.ศ. 2548 - พ.ศ. 2552 โดยภาพรวมรายการทั้ง 4 ประเภท คือ รายการธรรมะ รายการชุมชน รายการเพลง และ รายการถ่ายทอดข่าวจากส่วนกลาง มีสัดส่วนของขยับเพิ่มและลดเวลาในการออกอากาศน้อยมาก เนื่องจากพระครูพิมลิตตคุณเป็นแกนหลักในการควบคุมดูแลเนื้อหารายการจึงทำให้น้ำตาผังรายการทั้ง 3 ช่วงมีประเภทรายการคล้ายเดิม และมีสัดส่วนเวลาโดยเฉลี่ยในการออกอากาศไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ทั้งนี้รายการที่มีสัดส่วนในการออกอากาศมากที่สุด คือรายการเพลง แต่ทางกลุ่มนักจัดรายการได้อธิบายว่า แม้ว่ารายการส่วนมากจะเป็นรายการเพลง และมีรายการชุมชนในสัดส่วนที่น้อย หากแต่ในความเป็นจริงวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางศาสนา และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้น เมื่อมีกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญ วิทยุชุมชนจะออกอากาศรายการทุกประเภทเพื่อไปถ่ายทอดสดกิจกรรมดังกล่าว และในส่วนของการจัดรายการเพลง นักจัดรายการจะต้องช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านในทุกช่วง กล่าวคือ แทนที่จะประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านทุกวัน ๆ ละครึ่งชั่วโมง

ก็เปลี่ยนมาช่วยประชาสัมพันธ์ในรายการเพลงของแต่ละคน ซึ่งก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านได้ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งวัน

คำอธิบายของกลุ่มนักจัดรายการสอดคล้องกับความคิดเห็นของประธานกลุ่มแม่บ้านกระยาสารที่เห็นว่าวิทยุชุมชนช่วยเสริมสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มได้เป็นอย่างมาก และการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในแต่ละช่วงของรายการวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง ก็ทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น เมื่อถามว่าทางกลุ่มฯ มีวิธีการส่งข่าวประชาสัมพันธ์ หรือกำหนดความถี่ในการประชาสัมพันธ์อย่างไร ก็ได้รับคำตอบว่า

“ก็โทรไปบอกเขาให้พูดอย่างนี้ .. อย่างนั้น เพราะก็คุ้น ๆ กันทั้งนั้น วันไหนไม่ได้พูดถึงเรานาน ๆ หรือลืมพูด เราก็จะโทรไปบอกให้พูดให้หน่อย ..” (สัมภาษณ์ นางทวี สายบัวต่อ, 17 กันยายน 2552)

ด้วยเหตุนี้ กลุ่มแม่บ้านจึงเป็นกลุ่มผู้ฟังที่เหนียวแน่นมากของวิทยุชุมชนคนบ้านดง

1.5 อัตลักษณ์วิทยุชุมชนคนบ้านดง

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนคนบ้านดง พบว่าอัตลักษณ์ของวิทยุชุมชนคนบ้านดงที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ อัตลักษณ์ในการทำหน้าที่เชื่อมโยง “วัด” และ “บ้าน” และอัตลักษณ์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

(1) อัตลักษณ์ในการทำหน้าที่เชื่อมโยง “วัด” และ “บ้าน”

แม้ว่าวิทยุชุมชนคนบ้านดงจะไม่ได้เป็นวิทยุชุมชนพระซึ่งเน้นหนักไปที่การเทศน์ / บรรยายธรรม แต่ก็ทำหน้าที่เชื่อมโยง “วัด” และ “บ้าน” เข้าด้วยกันผ่านทาง “รายการธรรมะรับอรุณ” การประชาสัมพันธ์วัด / กิจกรรมวัดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการถ่ายทอดสดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ วัดบ้านดง โดยเฉพาะกิจกรรมกวนข้าวทิพย์

พระครูพิมลิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านดง กล่าวถึง ความเป็นมาของการดำรงรักษาประเพณีกวนข้าวทิพย์ของชาวบ้านดงว่า ชุมชนนี้ เป็นชุมชนที่ผู้คนส่วนใหญ่ มีถิ่นกำเนิดและเชื้อสายดั้งเดิมจากบ้านสวน อำเภอเมือง และ บ้านปากน้ำ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งได้อพยพเคลื่อนย้ายมาอยู่อาศัยและทำกินที่บ้านดงแห่งนี้ เมื่อประมาณ หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และได้อาศัย ทำมาหากินบนผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ แห่งนี้ประกอบอาชีพหลักคือ “การทำนา” มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ การรับรู้ประเพณีกวนข้าวทิพย์นั้นเป็นการรับรู้กันจากครอบครัว สืบทอดต่อเนื่องกันมาเรื่อย จากรุ่นสู่รุ่น จนชาวบ้านดงโดยเฉพาะบ้านดงหมู่ 1 กับและบ้านดงหมู่ 3 จะต้องมาร่วม

ประเพณีกวนข้าวทิพย์ร่วมกันในเดือนวันวิสาขบูชาของทุกปีที่วัด และได้กวนข้าวทิพย์เพื่อขาย และนำเงินที่ได้มาเป็นทุนเพื่อทำนุบำรุงศาสนสถานในวัดบ้านดง

นอกจากนั้น ชาวบ้านก็มีความเชื่อว่า การเข้าร่วมประเพณีนี้ จะมีแต่ความโชคดี หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ผลผลิตพืชพรรณ ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ข้าวทิพย์เป็นสัญลักษณ์ของการแลก คำนวณ ที่ชาวนาได้อธิษฐานขอพรจากแม่โพสพ แม่โพสดี แม่จันทวี ขอให้ได้ข้าวกละหน่อ กละ เถวียน ไหลมาเทมา ตักอย่างกตกรอย่างพรวง ไหลมาเทมาอย่างน้ำพระคงคา เทวดาฟ้าดินช่วย รักษา อย่าให้สัตว์สิ่งอันใดมารบกวน ให้อยู่เย็นเป็นสุข ทำมาค้าขึ้น

นอกจาก การสืบทอดประเพณีกวนข้าวทิพย์เพื่อเป็นพุทธบูชาแล้ว ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ยังเป็นเสมือนศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน โดยเฉพาะของชาวบ้านดงหมู่ 1, 2, 3 และ 5 ซึ่งเป็น ชุมชนที่อพยพมาจากชุมชนบ้านสวน สุโขทัย ตั้งแต่ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากการทะเลาะวิวาท ดังที่นายสุวรรณ สายบุญต่อ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“ประมาณ หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ชุมชนบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัยและบ้านปากน้ำ อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย ในอดีตประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นนักเลง แดกความสามัคคี พ่อแม่ เล่าให้ฟังว่า คนในหมู่บ้านมีแต่คนที่โหดร้าย ฆ่ากันตายเป็นประจำ แม้แต่ญาติพี่น้องก็ไม่ละเว้นการ ฆ่าและทำร้ายกัน ด้วยเรื่องการแก่งแย่ง ชิงดี แย่งที่ดิน และปล้นทรัพย์สิน กัน เมื่อในชุมชนบ้าน สวนไม่มีความสุข ไม่ปลอดภัย พ่อ แม่ ก็เลยพากันอพยพหนีออกจากบ้านสวนมาอยู่ที่ บ้านดง ต.พญาแมน อ.พิชัย แห่งนี้ ซึ่งในช่วงที่พ่อแม่ เข้ามาอยู่ที่บ้านดง ซึ่งขณะนั้นพื้นที่บริเวณที่ตั้ง หมู่บ้านเป็นป่าดิบดงคำ คือยังมีป่าไม้หนาแน่น มีบ้านเรือนอยู่ไม่มากนัก ซึ่งหากนับถึงปัจจุบัน ชาวบ้านดง หมู่ 1,2,3 และหมู่ 5 นับตั้งแต่รุ่น พ่อ แม่ ได้อพยพโยกย้ายออกจากถิ่นเดิมบ้านสวน และบ้านปากน้ำ จ.สุโขทัย มาเป็นชาวบ้านดง ต.พญาแมน อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ แห่งนี้ นับได้ถึง 4 รุ่นแล้ว” (สัมภาษณ์นายสุวรรณ บุญต่อ, 15 กันยายน 2550)

นอกเหนือจากการเป็น “สื่อ” ให้ชุมชนมารวมตัวกันเพื่อรักษาอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีของ ประเพณีท้องถิ่นแล้ว การกวนข้าวทิพย์ยังทำหน้าที่ประสานกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน เนื่องจาก เมื่อถึงวันงาน ชาวบ้านทุกคนในชุมชนต้องมารวมตัวกันเพื่อเตรียมการกวนข้าวทิพย์ โดย ต้องใช้หญิงสาวพรหมจารีเป็นผู้กวน ในปัจจุบัน ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนมาร่วมกันจัดเตรียมข้าว ของ เพื่อให้เด็กระดับประถมเป็นผู้เริ่มต้นการกวนข้าวทิพย์ จากนั้น ทุกคนจะเข้ามาร่วมกันกวน ต่อไป

ทั้งนี้พระครูพิมลภิตติคุณ ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ชุมชนบ้านสวน จังหวัดสุโขทัย จึงเป็นเสมือนศูนย์รวมทั้งทางด้านจิตใจ และด้าน “อัตลักษณ์” ต่อชาวบ้านคง หมู่ 1,2,3 และหมู่ 5 ทั้งหมด

(2) อัตลักษณ์ในการสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชน

ภาพรวมทางเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนคนบ้านดงประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีกลุ่มอาชีพทั้งหมด 17 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มอาชีพที่เข้ามาใช้พื้นที่วิทยุชุมชนคนบ้านดงในการสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชน คือ กลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านดง

ทั้งนี้พระครูพิมลภิตติคุณ ผู้ก่อตั้งวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีเจตนารมย์ที่ชัดเจนในการสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากมีความเชื่อว่าวิทยุชุมชนควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในเบื้องต้น ก็คือ การสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชน และเมื่อเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งแล้ว ชาวบ้านก็มีเงินมาทำบุญกับวัด ส่งผลให้วัดเจริญไปด้วย

“ก็เริ่มจากคิดว่า ถ้าเราจะบริการชุมชน แล้วชุมชนของเราเข้มแข็งหรือยัง ถ้าชุมชนของเรายังไม่เข้มแข็ง แล้วเราจะทำอะไรให้ชุมชนเข้มแข็งได้ เอาอะไรมาประชาสัมพันธ์กัน ถ้าเศรษฐกิจโยมดี เงินโยมดี เราไปบอกบุญเขาให้โยมเอ๋ย ช่วยสร้างไถ่หนี้ให้หน่อยนะมันกำลังขาดพอดีเลย ..”

ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่นำมาประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุชุมชนจนสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก คือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากประเพณีกวนข้าวทิพย์และกระยาสารทซึ่งเป็นสินค้าของหลักของกลุ่มแม่บ้าน โดยสามารถทำรายได้เข้าวัดได้ถึง 60,000 บาท ในปี 2548 และเพิ่มขึ้นเป็น 90,000 บาท และ 120,000 บาท ในปี 2549 และ 2550 ตามลำดับ ซึ่งจำนวนรายได้ที่เข้ามาเป็นตัวบ่งชี้ถึงพลังของวิทยุชุมชนได้อย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับการโฆษณาผ่านทางวิทยุธุรกิจที่กลุ่มแม่บ้านก็เคยซื้อเวลาเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เช่นกัน แต่ก็มักไม่ได้รับผลด้านการขายเท่าใดนัก

นอกจากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากประเพณีกวนข้าวทิพย์และกระยาสารทแล้ว การมารวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านที่มีพื้นฐานด้านอาชีพคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มอาชีพกลุ่มอื่น ๆ ด้วยการชักชวนให้มารวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าแปรรูปจากสินค้าเกษตรชุมชนประเภทอื่น ๆ โดยใช้วิทยุชุมชนเป็นศูนย์กลางในการผลิต และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้า

ในช่วงแรก กลุ่มแม่บ้านได้มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ และมีสินค้าในความดูแลถึง 6 ประเภท ตลาดหลักในการขายสินค้า ได้แก่ หมู่บ้านดง และหมู่บ้านใกล้เคียงที่คลื่นวิทยุชุมชนคนบ้านดงถ่ายทอดไปถึง

รายชื่อกลุ่มแม่บ้าน และสินค้า มีดังนี้

- กลุ่มแม่บ้าน

นางทวี สายบัวต่อ	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
นางเจริญ พิกหนู	รองประธาน
นางสนอง สาครุ่ง	สมาชิกกลุ่ม
นางทองคำ ชุมทอง	สมาชิกกลุ่ม
นางน้ำซึม เสือเมือง	สมาชิกกลุ่ม
นางจิรา บุญตัด	สมาชิกกลุ่ม

นอกจากจะช่วยสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยการเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้านแล้ว วิทยุชุมชนคนบ้านดงยังเป็นกลไกในการต่อร่อนทางการซื้อขายสินค้าด้วย กล่าวคือโฆษณาในวิทยุชุมชนจะต้องเป็นโฆษณาของร้านค้าในชุมชนเท่านั้น โดยมีการต่อร่อนว่าเมื่อเข้ามาโฆษณาในวิทยุชุมชนแล้ว ก็ต้องช่วยเหลือชุมชนด้วยการให้ชาวบ้านที่มีปัญหาทางการเงินสามารถจ่าย “เงินเชื่อ” ก่อนได้ หรือต้องขายสินค้าในราคาถูกกว่าร้านค้าอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งท่านพระครู ฯ เห็นว่า การโฆษณาสินค้าในชุมชนจะทำให้ชาวบ้านมีทางเลือกมากขึ้น และเมื่อชาวบ้านเลือกซื้อสินค้าในร้านค้าที่ขายถูก ร้านค้าที่ขายแพงเอากำไรมากเกินไปก็อาจจะขายไม่ได้ นับว่าเป็นกลวิธีในการต่อร่อนทางการตลาดวิธีหนึ่งด้วยวิทยุชุมชน

“ตอนที่ผมเข้ามาทำรายการ หลวงพ่อกำชับเลยว่าจะพูดขายปุ๋ยของตัวเองก็ได้ แต่ต้องยอมให้ชาวบ้านที่ฟังซื้อปุ๋ยเป็นเงินเชื่อนะ เพราะเราต้องช่วยเขา ผมก็ยอมออกเงินเชื่อให้ .. เก็บได้บ้าง ไม่ได้บ้าง จนป่านนี้ยังได้เงินไม่ครบเลย” (สัมภาษณ์ นายพนพร อินดี, 17 กันยายน 2552)

ในกรณีที่ผู้จัดรายการไม่ทำตาม พระครูพินลภิตติคุณก็มีวิธี “การาบ” ด้วยการไม่ให้สิทธิในการต่อร่อนการจ่ายค่าเช่าเวลาสถานี เนื่องจากแม้ว่าผู้จัดรายการจะต้องจ่ายค่าเช่าเวลาสถานี แต่การจัดการก็เป็นแบบ “พึ่งพากันและกัน” ดังที่หลวงพ่อบอกว่า ..

“ก็ถึงเวลาจ่ายค่าเช่าเวลา คนที่ไม่มีเงินจ่ายก็มี ที่นี้ ถ้าไม่มีเงินจ่าย แต่มันทำตามทีฉันบอก คือให้ชาวบ้านมาซื้อปุ๋ย ก็กลัมาขอฉันผิดค่าเวลาไปก่อน แต่ถ้าไม่พูดตามที่ฉันขอร้อง ก็ไม่กลัมาขอฉันหรอก .. อันนี้ ฉันรู้ว่าใครพูด / ไม่พูดอะไร เพราะฉันเปิดวิทยุของฉันฟังทุกวัน” (สัมภาษณ์ พระครูพินลภิตติคุณ, 15 กันยายน 2552)

2. การบริหารจัดการวิฑูษุมนคนบ้านดง

2.1 การบริหารบุคลากร

วิฑูษุมนคนบ้านดงเป็นวิฑูษุมนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระสงฆ์ มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงาน คือ

- กลุ่มผู้บริหาร มีขอบข่ายหน้าที่ คือ เป็นผู้ดูแลงานบริหารของวิฑูษุมน ทั้งด้านรายการ ด้านเทคนิค ด้านงบประมาณ เกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงานในกลุ่มผู้บริหาร คือ จะเน้นการคัดเลือกคนใกล้ชิดเป็นหลัก โดยท่านพระครูพิมลิตตดิคุณเป็นผู้คัดเลือกลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดเข้ามาดูแล และช่วยในการบริหารงานวิฑูษุมน คือ นายสุวรรณ สายบัวต่อ ซึ่งเป็นมรรคมาฆวัดบ้านดง ได้ถูกเลือกให้มาเป็นหัวหน้าสถานี อาจารย์สุวัฒน์ อินอัม นายธนกร ดั่งภูทิมา ซึ่งเป็นลูกศิษย์กันญาติได้เข้ามาเป็กรรมการบริหาร โดยมีตัวแทนชุมชนอีก 2 คนเข้ามาเป็นกรรมการร่วมด้วย

ในส่วนองเจ้าหน้าที่ประจำสถานี ก็ได้ลูกศิษย์ และผู้ที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินงาน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ

- เจ้าหน้าที่ด้านรายการ / ผู้ประกาศหลัก คือ นายเหลียง เมืองเสือ ซึ่งเป็นแกนนำชุมชนที่มีบทบาทหลากหลาย คือ รองประธาน อปพร. จังหวัดอุดรดิตรดิถ์ ประธาน อปพร. อำเภอพิชัย รองประธาน อสม. อำเภอพิชัย ประธาน อสมในตำบลพญาแมน และเครือข่ายพันธมิตร รทส. พิชัย จึงเป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้าน และใกล้ชิดกับชุมชนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี
- เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิค คือ นายฉลอง พักหม เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านช่างมาก่อน
- เจ้าหน้าที่ธุรการ คือ นายจิรพัฒน์ เสือเมือง เป็นผู้มีทักษะด้านการประสานงานทั่วไป

- กลุ่มนักจัดรายการ นักจัดรายการมีขอบข่ายหน้าที่ในการเป็นผู้ดำเนินรายการ เกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงานในกลุ่มนักจัดรายการ มีการใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานวิฑูษุมน โดยใช้กระบวนการเข้าไปสอบถามความสนใจ และความสมัครใจของคนรู้จัก แล้วชักชวนให้เข้าร่วมงานวิฑูษุมน แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวน และรายชื่อของอาสาสมัครนักจัดรายการที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาเป็นอาสาสมัครนั้น ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครหน้าเดิม จึงอนุมานได้ว่า โดยมากกลยุทธ์ในการแสวงหาอาสาสมัครน่าจะเป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก

จากการคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานของวิฑูษุมนคนบ้านดง พบว่า การคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานวิฑูษุมนคำนึงถึงคนใกล้ชิดท่านพระครู ฯ เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การชักชวนกลุ่ม

คนซึ่งเป็นที่รู้จัก และผู้ที่สนใจงานด้านการจัดรายการวิทยุตามลำดับ โดยกลุ่มคนที่เข้าร่วมงาน วิทยุชุมชนคนบ้านดง เป็นสมาชิกในชุมชนทั้งหมด

ในส่วนของปัญหาด้านการบริหารบุคลากรของวิทยุชุมชนคนบ้านดง พบว่า ไม่มีปัญหา การขาดแคลนนักจัดรายการเพลง เนื่องจากการจัดสรรเวลาเพื่อขายให้นักจัดรายการแต่ละคน แต่ จะประสบปัญหาเรื่องนักจัดรายการข่าวชุมชนที่มักเป็นผู้จัดหน้าเดิม ไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน กัน แม้ว่าครูสุวัฒน์จะมีโครงการให้นักเรียนมาฝึกจัดรายการวิทยุ โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ เรียนการสอนก็ตาม

กล่าวโดยสรุป การแสวงหาอาสาสมัครมีลักษณะเป็นไปในเชิงรับ พิจารณาจากจำนวน อาสาสมัครที่มีอยู่ประมาณ 10-15 คน และเป็นอาสาสมัครกลุ่มเดิม มีการหมุนเวียนน้อย เนื่องจาก ทั้งคณะกรรมการ อาสาสมัคร และกลุ่มผู้ฟังในพื้นที่ขาดความเข้าใจในวิทยุชุมชน ยังคงมีแนวคิดที่ ถูกคิดตั้งมาจากวิทยุธุรกิจ และวิทยุสาธารณะที่ค่อนข้างแยกขาดการทำหน้าที่ระหว่างผู้ผลิต (S) และผู้รับสาร (R) จึงทำให้ขาดการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลต่อการหมุนเวียนอาสาสมัคร

การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมีน้อยเนื่องจากการไม่มีการจัดอบรมที่เป็นรูปธรรม ส่วน ใหญ่นักจัดรายการที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครจะมีพื้นฐานด้านการจัดรายการอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่ ไม่มีทักษะ ซึ่งจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากอาสาสมัครเดิมที่มีความชำนาญในการจัดรายการ ส่วนการอบรมนอกสถานที่ พิจารณาจากเอกสารพบว่า ผู้ที่ออกไปอบรมคือพระครูพิมลกิจติกุล เช่น การอบรมของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งในภาพรวมการเสริมศักยภาพของบุคลากรของวิทยุ ชุมชนแห่งนี้มีน้อย

2.2 การบริหารงาน

รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนคนบ้านดง

วิทยุชุมชนคนบ้านดงเป็นวิทยุชุมชนถูกผสมกึ่งชุมชนกึ่งธุรกิจ ที่เน้นบทบาททางธุรกิจ แต่ ก็ยังคงยึดกุมแนวคิดของวิทยุชุมชนไว้ด้วยการเผยแพร่ธรรมะ / วัฒนธรรมประเพณี และการทำ หน้าที่ต่อชุมชนในมิติทางเศรษฐกิจ วิทยุชุมชนคนบ้านดง เป็นสื่อชุมชนที่เกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่แทน หอกระจายข่าวในชุมชน โดยสภาพการสื่อสารในชุมชนก่อนมีวิทยุชุมชนนั้น ชุมชนบ้านดงมี หอกระจายข่าวที่ใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ครูสุวัฒน์กล่าวว่า “หอกระจายข่าว เป็นเหมือนนาฬิกาปลุก เมื่อก่อนท่านพระครูฯ จะเทศน์ปลุกทางหอกระจายข่าว เคียวนี้ก็มาปลุก กันทางวิทยุชุมชนแทน”

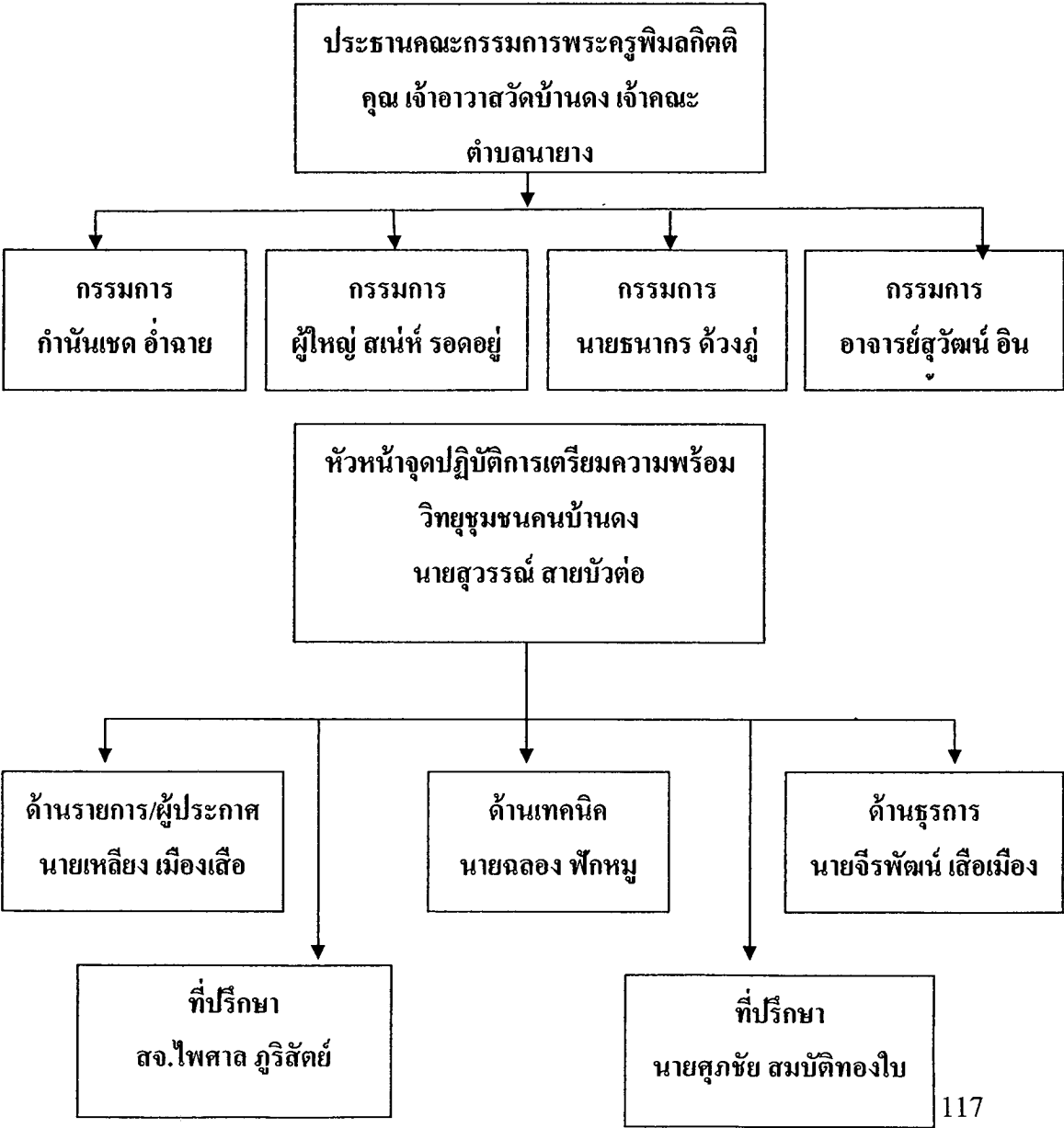
เมื่อมีการจัดตั้งวิทยุชุมชน สภาพการติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น กล่าวคือ วิทยุ ชุมชนกลายเป็นช่องทางใหม่ที่ช่วยในการสื่อสารข่าวสาร ทั้งการสื่อสารในแนวตั้ง (Vertical) ซึ่งเป็น

การสื่อสารจากหน่วยงานราชการสู่ชุมชน และการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal) ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างประชาชนกับประชาชน

“มีวิทยุชุมชนก็ทำให้รู้ว่าเขา (หน่วยงานทางราชการ) ทำอะไรกันบ้าง เพราะก็จะมาสรุปให้ฟังทุกเช้า อย่างเมื่อเช้านี้ก็ประกาศว่าวันนี้ผู้ใหญ่ไม่อยู่นะ .. ต้องไปประชุมในอำเภอ ..” (สัมภาษณ์ นางจิรา บุญตัด, 17 กันยายน 2552)

โครงสร้างของคณะกรรมการเป็นโครงสร้างที่โยกความรู้มาจากวิทยุภาครัฐ ไม่มีการกำหนดวาระในการบริหารงานวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนคนบ้านดงมีการวางโครงสร้างการบริหารงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ภายใต้โครงสร้าง การบริหารสถานี วัตถุประสงค์ และธรรมนูญ / กติกา ดังต่อไปนี้

โครงสร้างคณะกรรมการบริหารสถานี

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนคนบ้านดง

1. เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. เพื่อเผยแพร่ธรรมะ ศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน
3. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ภูมิปัญญา กฎหมาย และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
4. เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
5. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต เช่นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุนไพรต่างๆ

ธรรมเนียม กติกา ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนคนบ้านดง

1. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ต้องมีความเป็นกลาง รวดเร็ว ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์
2. เปิดโอกาสให้ชุมชนส่วนราชการองค์กรต่างๆ ในชุมชนเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
3. ผู้ดำเนินรายการต้องพูดจาด้วยภาษาที่สุภาพ ไม่พูดส่อเสียดใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียง และทำให้เกิดความแตกแยกภายในชุมชน
4. ผู้ดำเนินรายการ และผู้ร่วมรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชน ต้องไม่เสพของมีนเมา หรือสิ่งที่จะทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ในขณะที่จัดรายการ
5. เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ฝึกการเป็นผู้นำของเยาวชน ประชาชนทุกสาขาอาชีพ
6. การดำเนินการใดๆในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชน ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารวิฑูชุมชนทุกครั้ง
7. การปฏิบัติการใดๆที่ขัดต่อระเบียบกฎหมายเช่น รายการใดที่ก่อปัญหาผู้จัดรายการจะต้องรับผิดชอบเอง
7. นักจัดรายการ ต้องไม่พูดจาโอ้อวด หรืออวดอ้างสรรพคุณที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง
8. ส่งเสริมสนับสนุนการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น และรักษานับธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน
8. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณา หรืออัครายการที่ออกอากาศ ถ้าทำผิดระเบียบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชน

ปัจจุบันมีกลุ่ม / องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย วัดบ้านดง กลุ่มแม่บ้าน / กลุ่ม OTOP ครู / นักเรียนโรงเรียนบ้านดง ตำรวจภูธร ตำบลพญาแมน สถานีอนามัยพญาแมน อสม.พญาแมน ชมรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อำเภอพิชัย กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลพญาแมน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสูงในวิทยุชุมชนคนบ้านดง แต่กลับไม่ปรากฏในโครงสร้าง ฯ เลข ในเรื่องนี้ ท่านพระครู ฯ ได้อธิบายว่า

“การที่ไม่มีกลุ่มแม่บ้านก็จริง แต่เราจะต้องนึกว่า แม่บ้านนี้ก็ต้องมีพ่อบ้านใช้ไหม เพราะฉะนั้นเอาพ่อบ้านมาแล้วก็คิดว่าคงพอ เพราะว่าถ้าเราไปดึงเอามามากดูอย่างนี้นั้นนะ เพราะว่าเราไปดึงเอามามากมันก็จะเกินไป เพราะฉะนั้นเราจะจำกัดว่าแผนผังของเราจะเอาแค่นี้” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, 15 กันยายน 2552)

คำอธิบายของพระครูพิมลกิตติคุณสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนางทวิ สายบัวต่อประธานกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งเป็นภรรยาของนายสุวรรณ สายบัวต่อ หัวหน้าสถานี ที่บอกว่า

“มีอะไรก็บอกคุณสุวรรณไปว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น .. อย่างนี้ .. น่าจะพูดประมาณนี้ ..” (สัมภาษณ์ นางทวิ สายบัวต่อ, 17 กันยายน 2552)

สำหรับการดำเนินงานด้านบริหารจัดการวิทยุชุมชน พบว่า ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของวิทยุชุมชนคนบ้านดง คือ ท่านพระครูพิมลกิตติคุณ และคุณสุวรรณ สายบัวต่อ

หากมองในแง่การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายของคนในชุมชน พบว่า วิทยุชุมชนคนบ้านดงไม่ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานบริหารจัดการ เนื่องด้วยเหตุผลที่ต้องการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แม้กระนั้นก็ตาม วิทยุชุมชนคนบ้านดงก็ได้จัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานแก่ชุมชนปีละครั้งในช่วงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่ทางวัดจะต้องระดมสมาชิกในชุมชนมาช่วยงานวันพ่อ ที่วิทยุชุมชนจะเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดงานทุกปี

“ตอนนั้นใครมีปัญหาอะไรก็บอกกันแก้ปัญหาก็แก้กัน วิทยุชุมชนเราจะจัดงานเพื่อวันพ่อ 5 ธันวาคม แล้วเราจะเอาอย่างไรก็ไปร่วมกันที่สนามกลาง เสร็จแล้วก็สวดมนต์ ทำวัตรเย็นออกอากาศเพื่อวันที่ 5 แล้วพอดกกลางคืนกำนันผู้ใหญ่บ้าน อบต. ก็ไปจุดเทียนถวายพระพร ใครๆ พระเราจะไปจุดเทียนถวายพระพรก็ได้ แต่พระเรามีการสวดมนต์ นั่งวิปัสสนากรรมฐาน กรวดน้ำให้ในหลวงมีอายุยืนได้ คือเราทำแบบไหนได้ก็ทำ แต่ทำไม่ได้ก็มอบให้ชาวบ้านไปทำ” (สัมภาษณ์ นายสุวรรณ สายบัวต่อ, 17 กันยายน 2552)

กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วิฑูษณชนเป็นกลไกในการเชื่อม “งานบ้าน” เข้ากับ “งานวัด” ได้อย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุป วิฑูษณชนคนบ้านดง มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ (parentalistic authoritarian) แต่เป็นการรวมศูนย์เพื่อชุมชนอำนาจในการสั่งการและบริหารงานสถานียอยู่ที่พระครูพิมลิตตคุณ เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่ม และบริจาคเงินในก่อตั้งสถานียี่งหมดแต่เพียงผู้เดียว ทำให้อาสาสมัครมีความเกรงใจ พระครูพิมลิตตคุณจึงมีสิทธิขาดในการตัดสินใจทุกเรื่อง ตั้งแต่ดำเนินการก่อตั้งมา มีการจัดประชุม 3 ปี 2 ครั้ง โดยจะจัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน จากข้อมูลดังกล่าวเป็นอีกหนึ่งหลักฐานที่ยืนยันว่า ช่องทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการ และอาสาสมัครในวิฑูษณชนคนบ้านดงมีน้อย นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกับวิฑูษณชนแห่งอื่นๆ ในลักษณะของการฝากข่าว/สปอต ประชาสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2.3 การบริหารงบประมาณ

ในการก่อตั้งวิฑูษณชนคนบ้านดง พระครูพิมลิตตคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านดงเป็นผู้ลงทุนก่อตั้งโดยใช้งบประมาณของท่านเองทั้งหมด โดยมีการขายเวลาในผู้จัดรายการ และผู้จัดรายการก็ไปหาโฆษณาเข้ามาอีกชั้นหนึ่ง

ในส่วนของการโฆษณา วิฑูษณชนคนบ้านดงจึงจำเป็นต้องมีโฆษณาเพื่อความอยู่รอด โดยเวลาในการโฆษณาก็เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยท่านพระครู ฯ จะคอยตรวจสอบความเหมาะสมของโฆษณาเอง

“.. การเปิดเพลง หรือโฆษณาต้องให้มันบาลานซ์กัน” (สัมภาษณ์ พระครูพิมลิตตคุณ, 17 กันยายน 2552)

ในส่วนของการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย วิฑูษณชนคนบ้านดง มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แบบไม่เป็นทางการ เป็นเพียงการจดด้วยลายมือเพื่อบันทึกไว้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ผู้ที่รับผิดชอบด้านการบริหารงบประมาณทั้งในส่วนของการรับ และรายจ่าย คือ คุณสุวรรณ สายบัวต่อ หัวหน้าสถานี ฯ

กล่าวโดยสรุปวิฑูษณชนคนบ้านดง มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณเชิงรุก รายได้หลักมาจากการเก็บเงินค่าจัดรายการ ไม่รับบริจาคเงินจากชาวบ้าน ยึดหลักการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส แยกส่วนเงินสำหรับกิจการวิฑูษณชน และเงินกองกลางของวัดออกจากกันอย่าง

ชัดเจน แต่ทั้งนี้ลักษณะการบริหารจัดการไม่ได้กระจายอำนาจในการบริหารไปสู่คนอื่นๆ ในสถานีสังเกตได้ว่าไม่มีการแยกฝ่ายการเงินมาดูแลเรื่องรายรับ รายจ่าย โดยเฉพาะ แต่มีหัวหน้าสถานีคือคุณสุวรรณ สายบัวต่อ ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากคุณสุวรรณ สายบัวต่อ เป็นลูกศิษย์ก้นกุฎีที่มีความใกล้ชิด เป็นที่วางใจของพระครูพิมลกิตติคุณ

2.4 การบริหารจัดการผู้ฟัง

ในส่วนของการบริหารจัดการผู้ฟัง วิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ของพระครูพิมลกิตติคุณ ประธานของวิทยุชุมชนคนบ้านดง พบว่า ยังขาดความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการผู้ฟังวิทยุชุมชนอยู่ มีความสับสนและไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ฟังของวิทยุกระแสหลัก คือวิทยุธุรกิจ และวิทยุสาธารณะ กับวิทยุชุมชนได้

จากคำตอบในประเด็นเรื่องแนวทางการพัฒนาสถานีต่อไป พระครูพิมลกิตติคุณกล่าวว่า “ต้องขยายให้มันไปได้ไกลอีก 1,000 กิโลเมตร” สะท้อนว่ายังไม่เข้าใจเรื่องคุณลักษณะพื้นฐานของวิทยุชุมชน ที่ไม่ได้เน้นเรื่องการกระจายเสียงให้ครอบคลุมกว้างไกล (coverage area) เพื่อสร้างผู้ฟังปริมาณมาก แต่วิทยุชุมชนจะเน้นการตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อสร้างกลุ่มผู้ฟังที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้วิทยุชุมชนคนบ้านดงมีการประเมินผลผู้ฟังแบบไม่เป็นทางการ โดยพระครูพิมลกิตติคุณได้เปิดฟังรายการ และตรวจสอบรายการด้วยตนเองตลอดเวลา นอกจากนั้นยังใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นของผู้ฟังในชุมชน เมื่อพบปะหรือเจอกันตามแหล่งชุมชนต่างๆ เช่น วัด ตลาด หรือรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ฟังที่โทรเข้ามาในรายการ

ในส่วนของการกำหนดเนื้อหารายการ ผู้ฟังไม่ได้มีส่วนในการกำหนดเนื้อหารายการโดยตรง การกำหนดเนื้อหารายการมาจากผู้ดำเนินรายการ (sender centered) รูปแบบรายการจึงขาดความหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นการจั่วรายการที่ลอกเลียนรูปแบบหรือวิธีการดำเนินรายการมาจากวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจ ในลักษณะพูดคุย และเปิดเพลง แต่ทั้งนี้กลุ่มผู้ฟังของวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมแบบทางอ้อม คือ ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ดำเนินรายการโดยตรง แต่มีส่วนแสดงความคิดเห็นและกำหนดตัวผู้ดำเนินรายการได้

แต่ทั้งนี้การที่วิทยุชุมชนคนบ้านดงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่างวัดและบ้าน และยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ประกอบกับความเลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อตัวท่านพระครูพิมลกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านดง ประธานของวิทยุชุมชนคนบ้านดง เหล่านี้ทำให้วิทยุชุมชนคนบ้านดงแทรกซึมและดำรงอยู่ในฐานะส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวบ้าน ส่งผลให้ถึงแม้ชาวบ้านจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือเป็นผู้ฟังที่มีลักษณะกระตือรือร้นมากนัก แต่ก็เห็นประโยชน์และปรารถนาให้วิทยุชุมชนดำรงอยู่

3. บทบาทหน้าที่ และปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของวิญญูชนคนบ้านดง

3.1 บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

วิญญูชนคนบ้านดงมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการเผยแพรพระพุทธศาสนา โดยเจ้าอาวาส คือ พระครูพิมลภิตติคุณ และผู้ก่อตั้งวิญญูชนคนบ้านดงได้เทศน์สดผ่านรายการวิญญูชนทุกเช้า นอกจากนี้ ยังได้มีการถ่ายทอดกิจกรรมสำคัญ ๆ ทางศาสนาผ่านวิญญูชนด้วย แม้ว่ารายการส่วนใหญ่ของวิญญูชนคนบ้านดงจะเป็นรายการเพลง แต่ก็มีสอดแทรกการประชาสัมพันธ์วัดบ้านดง และกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดบ้านดงผ่านทางรายการตลอดเวลา

3.2 บทบาทในการเป็นตัวแทนสถาบันทางศาสนา

วิญญูชนทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางศาสนา การที่วิญญูชนก่อตั้งโดยเจ้าอาวาส และมีทำเลที่ตั้งอยู่ในวัด อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ บอกเล่าข่าวสารเกี่ยวกับวัดบ้านดงตลอดเวลาทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการที่วิญญูชนเป็นตัวแทนของวัดบ้านดง สามารถเปิดตั้งแต่ช่วงเช้าเพื่อฟังเทศน์ และติดตามข่าวสารของทางวัดผ่านทางวิญญูชนได้ทั้งวัน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้จัดรายการวิญญูชนคนบ้านดง ดังนี้

“การจัดรายการ แม้ว่าเราจะเปิดเพลงเป็นหลัก แต่ถ้ามีข่าวสาร หรือเรื่องที่ต้องประชาสัมพันธ์งานวัด กิจกรรมของวัด เราจะพูดให้ทันที .. อันนี้เป็นนโยบายหลักของวิญญูชนคนบ้านดงเลย” (สัมภาษณ์ นายนพพร อินดี, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“หลวงพ่อก็มีข้อกำหนดไว้ตั้งแต่แรกเลยว่าถ้าจะมาจัดรายการที่นี่ ต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพรกิจกรรมของวัดเป็นหลัก แล้วท่านก็คอยเช็คกันว่าใครประชาสัมพันธ์ให้วัดมากน้อยแค่ไหน หากลืมน .. ลืมไปบ้าง เดี่ยวลงสุวรรณ (หัวหน้าสถานี) ก็มาเตือนแล้ว” (สัมภาษณ์ นางสาวสอาด สุขวัฒน์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“งานบุญของวัด เราพูดให้ตลอดเวลาอยู่แล้ว .. พูดทุกวันด้วย เราจัดรายการในวัด วิญญูนี้ก็เหมือนวิญญูของวัด (สัมภาษณ์ นางสาวนุชจรินทร์ คำส่วน, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

3.3 บทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิญญูชนคนบ้านดงทำบทบาทในการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะประเพณีกวนข้าวทิพย์ ซึ่งสืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 50 ปีแล้ว โดยวิญญูชนคนบ้าน

คงเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การจัดงานดังกล่าว ส่งผลให้มีคนมาเที่ยวชมงานนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้ยอดจำหน่ายข้าวทิพย์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังจากที่มีการใช้วิทยุชุมชนเป็นสื่อกลางในการเชิญชวน เมื่อยอดจำหน่ายข้าวทิพย์เพิ่มขึ้น ประเพณีดังกล่าวก็สามารถดำเนินการต่อเนื่องมาได้

3.4 บทบาทในการเชื่อมสถาบันหลักในชุมชน : วัด บ้าน โรงเรียน

พระครูพิมลกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านคง และผู้ก่อตั้งวิทยุชุมชนคนบ้านคง เป็นพระนักพัฒนาที่อยู่กับชุมชนบ้านคงมายาวนาน ได้ให้สัมภาษณ์ถึงบทบาทของพระนักพัฒนา และการนำวิทยุชุมชนคนบ้านคงมาใช้ในการพัฒนาในขอบเขตของพระสงฆ์ว่า

“วัดต้องทำหน้าที่เชื่อมบ้าน กับโรงเรียนเข้าด้วยกัน ที่นี้วัดอาจทำหน้าที่ตรงนี้ส่วนเดียวไม่ได้ ก็เลยเอาวิทยุชุมชนมาใช้ในความรู้สึกเหมือนอยู่ใกล้วัดยิ่งขึ้น โรงเรียนบ้านคง ก็อยู่ถัดวัดออกไปนี่เอง .. ฉันก็เอาเค้าโครงรายการข่าวชุมชนของโรงเรียน วันแม่ก็แจกทุนเด็ก ๆ มัน ใครเรียนดี หรือช่วยกิจกรรมวัด ก็แจกทุน .. ปีนี้ เด็กที่มาโครงรายการข่าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง ก็ได้ทุนด้วย”
(สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

3.5 บทบาทในการแจ้งข่าวสาร

วิทยุชุมชนมีบทบาทบอกกล่าวข่าวสาร ทั้งข่าวสารภาครัฐ และข่าวสารระดับชุมชน โยข่าวสารภาครัฐ ผู้แจ้งข่าวมักเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนข่าวสารระดับชุมชน ผู้ที่แจ้งข่าวประจำในระดับชุมชน คือ นายเหลียง เมืองเสือ ตำแหน่ง อสม. อปพร. อพม.) ซึ่งอยู่ใกล้ชิดชาวบ้านมากกว่า

3.6 บทบาทในการเสริมพลังทางเศรษฐกิจ

วิทยุชุมชนคนบ้านคงมีความโดดเด่นในการทำหน้าที่เสริมพลังทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนบ้านคง โดยเฉพาะการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประเพณีการกวนข้าวทิพย์ ประเพณีดั้งเดิมที่มีมาอย่างยาวนานกว่า 50 ปี ปรากฏการณ์ที่สะท้อนการทำหน้าที่ช่วยเหลือวัดบ้านคงและชุมชนคือ ภายหลังการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านคง คลื่น 89.75 MHz ประเพณีงานกวนข้าวทิพย์ของทางวัดบ้านคงมีประชาชนเข้าร่วมงานกันมากขึ้น พิจารณาจากยอดจำหน่ายข้าวทิพย์ในอดีตที่ยังไม่มีสถานีวิทยุชุมชน ทางวัดจำหน่ายข้าวทิพย์ได้ปีละ 30,000 บาท แต่เมื่อมีสถานีวิทยุชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาเที่ยวงานกันมากขึ้น ส่งผลให้ยอดจำหน่ายข้าวทิพย์เพิ่มสูงขึ้นเป็นปีละ 60,000 ถึง 80,000 บาท นอกจากนี้การที่วัดมีสถานีวิทยุชุมชนเองช่วยลดภาระค่าประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าพิมพ์ใบโปสเตอร์ ค่าโฆษณาวิทยุ ได้ประมาณปีละ 10,000 ถึง 20,000 บาท ด้วย

3.7 บทบาทในการจัดเทศกาลทางสังคม

วิฑูรยชุมชนคนบ้านดงทำหน้าที่ในการจัดเทศกาลทางสังคม ผ่านรายการธรรมะ อย่าง รายการ”ธรรมะรับอรุณ” ที่มีพระครูพิมลกิตติคุณทำหน้าที่เทศนาธรรมเช้า ตั้งแต่เวลา 05.00-06.00 น. เป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากชาวบ้านดงเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากผังรายการ ที่ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนถึง 3 ช่วงเวลา แต่รายการ “ธรรมะรับอรุณ” ยังคงปรากฏอยู่ในผัง รายการตั้งแต่แรกเริ่มการก่อตั้งสถานีจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้จากการสำรวจพฤติกรรมผู้รับสาร เบื้องต้นพบว่า รายการธรรมะรับอรุณเป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจในการเปิดรับฟังวิฑูรยชุมชนคน บ้านดง และจะเปิดฟังเรื่อยไปตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุผลเรื่องความศรัทธาที่คนในชุมชนมีต่อพระครู พิลกิตติคุณ เนื่องจากสำนึกความเป็นคนบ้านเดียวกัน

3.8 บทบาทในการช่วยเหลือด้านการศึกษา

วิฑูรยชุมชนคนบ้านดงมีบทบาทในการบอกกล่าว ประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการศึกษา และได้แสดงบทบาทในการช่วยเหลือการศึกษาผ่านทางนักจัดรายการที่ร่วมกันบริจาคอุปกรณ์การเรียนแก่การสอนธรรมศึกษา ณ วัดบ้านดง พระครูพิมลกิตติคุณได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ที่วัดบ้านดงมีการเรียนการสอนธรรมศึกษา เมื่อก่อนไม่ได้รับการสนับสนุนจากที่ใดเลย พอตั้งวิฑูรยชุมชน เหล่าดีเจก็ได้นำเสื้อ – ปากกา – สมุด – อาหารมาเลี้ยงในแต่ละเสาร์ ..”
(สัมภาษณ์ พระครูพิมลกิตติคุณ, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

3.9 บทบาทในการระดมความร่วมมือ และบทบาทในการประสานความสามัคคี

เมื่อพิจารณาผังรายการของวิฑูรยชุมชนคนบ้านดงพบลักษณะการทำบทบาทระดมความร่วมมือของคนในชุมชน จากการนำเสนอรายการ “บอกข่าวประกาศรับสมัครงานที่ว่าง” โดย นายเหลียง เมืองเสื่อ ซึ่งออกอากาศในช่วงเวลา 06.00-07.00 น. แต่ทั้งนี้รายการดังกล่าวปรากฏ อยู่ในผังรายการช่วงที่ 1 และ 2 แต่ไม่ปรากฏในผังรายการช่วงที่ 3 ลักษณะเนื้อหาของรายการ ดังกล่าวจะเป็นการรวบรวมงานที่น่าสนใจมานำเสนอให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ โดยข้อมูลจะ มาจากตัวผู้ดำเนินรายการ คือ นายเหลียง และจากคนในชุมชน ซึ่งรายการดังกล่าวเป็นเครื่องมือ สำคัญในการสร้างอาชีพ และลดอัตราการว่างงานของคนในชุมชน

อีกหนึ่งรายการที่สะท้อนภาพบทบาทการระดมความร่วมมือของวิฑูรยชุมชนคนบ้านดงได้ อย่างเด่นชัด คือ รายการ “รายการข่าวบริการชุมชน” ซึ่งปรากฏในผังรายการช่วงที่ 2 ออกอากาศ ในช่วงเวลา 08.00-09.00 น. พิจารณาลักษณะการจัดสรรพื้นที่เวลาในการออกอากาศ มีลักษณะการ แบ่งสรรพื้นที่ให้กับคนหลายกลุ่มในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงได้มีโอกาสเข้ามา

ส่วนร่วมในการรายการข่าวสารบริการชุมชน ดังนี้ วันจันทร์ ข่าวชุมชน โดย โรงเรียนชุมชนบ้านดงวันอังคาร / พุธ โดย สกต.พญาแมน และ อบต.พญาแมน วันพฤหัสบดี / ศุกร์ โดย สถานีอนามัย อปพร. และ อสม, วันเสาร์ / อาทิตย์ โดย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากนี้วิทยุชุมชนคนบ้านดงยังมีลักษณะการดำเนินงานที่มีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมประจำชุมชน เช่น งานวันพระใหญ่ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ หรือกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น ในลักษณะเป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์เพื่อระดมคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า ในช่วงกิจกรรมวันสำคัญที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น วิทยุชุมชนคนบ้านดงจะงดการถ่ายทอดรายการอื่นๆ แต่จะประกาศประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชนเพียงอย่างเดียว การทำหน้าที่ดังกล่าวสะท้อนการทำให้บทบาทในการระดมความร่วมมือและการประสานความสามัคคีของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3.10 บทบาทในการช่วยเหลือชุมชน

วิทยุชุมชนคนบ้านดงได้แสดงบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนเมื่ออำเภอลับแล อุตรดิตถ์ ประสบภัยธรรมชาติน้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่ม ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ครั้งนั้นผู้จัดรายการทุกคนช่วยกันระดมขอความช่วยเหลือ และรับบริจาคข้าวของที่จำเป็นทางวิทยุชุมชนคนบ้านดง จนได้รับบริจาคเป็นจำนวนมาก และได้จัดเป็นกิจกรรมวิทยุชุมชนสัญจรนำเงิน และข้าวของที่ได้รับบริจาคไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วยตนเอง

พระครูพิมลภิตติคุณได้บันทึกไว้ในรายงานกิจกรรมของวัดว่า

“ในเกิดอุทกภัยที่อำเภอลับแลและอำเภอเมืองและอำเภอท่าปลา ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2549 เวลาเที่ยงคืน ทางจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนบ้านดง ได้ประสานงานไปกับเจ้าอาวาส เมื่อรู้ข้อมูลแล้ว จัดให้ดีเจจัดรับบริจาคสิ่งของเพื่อไปช่วยเหลือ จำนวน 4 วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 24 – 27 พฤษภาคม 2549 โดยไม่มีโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าใดๆ เลย ให้เป็นไปในเรื่องการรับบริจาคอ่านรายชื่อผู้บริจาคเขตอำเภอพิชัย อำเภอพรหมพิราม และอำเภอศรีสำโรง ที่ฟังคลื่นได้โทรแจ้งเข้ามาให้ไปรับบริจาคสิ่งของต่าง ๆ ที่บริจาค”

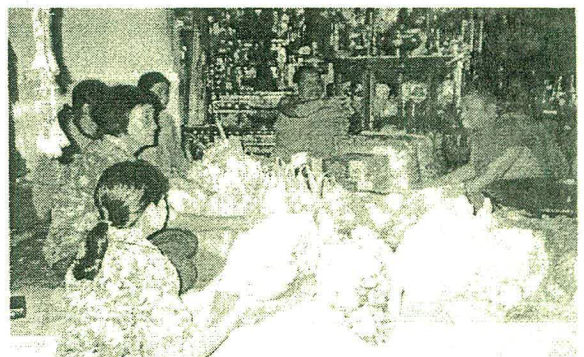
เหตุการณ์ครั้งนั้น เกิดขึ้นเมื่อวิทยุชุมชนคนบ้านดงเพิ่งเริ่มก่อตั้งได้ในช่วงขวบปีแรก ๆ ทำให้วิทยุชุมชนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านมากขึ้น

“ช่วงนั้น เราไม่จัดรายการปกติเลยนะ เน้นขอความช่วยเหลือเป็นหลัก ได้รับเงิน / ของบริจาคมาเยอะมาก .. ด้วยความที่เรามีเสาสูง คนจากอำเภออื่น .. จังหวัดอื่น รับได้ด้วย เขาได้ข่าว ก็อยากช่วย แล้วเขาก็คิดว่าเราอยู่ในพื้นที่ .. อยู่ใกล้ เข้าไปช่วยเหลือได้เลย ก็เลยมาบริจาคกันเยอะ

เอามาให้ที่สถานีก็มี ชาวบ้านต้องมาช่วยกันจัดแบ่งเพื่อเตรียมไปบริจาค แล้วหลวงพ่อก็เอาเงิน .. เอาของบริจาคลงไปในพื้นที่เองเลย .. ของเยอะขนาดต้องเอารถทหารมาช่วยขน .. ดีเจ็กถึงพื้นที่ไปปรับบริจาค ไปช่วยบริจาคด้วย เสร็จแล้วเราก็รายงานออกอากาศ คนที่บริจาคก็ชื่นใจ .. คนฟังเขาก็ชื่นชมเรากัน” (สัมภาษณ์ นางสาวนุชจรินทร์ คำส่วน, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“เราก็ไม่คิดว่าคนจะมากันเยอะขนาดนี้ ตอนนั้น ผมเพิ่งมาจัดรายการใหม่ ๆ ก็เลยรู้ว่าวิทยุชุมชนมันมีประโยชน์อย่างนี้เอง มันระดมทุนได้เร็ว .. อะไรได้เร็วทันการ” (สัมภาษณ์ นายนพพร อินดี, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

กิจกรรมช่วยผู้ประสบภัยน้ำป่าหลาก และดินโคลนถล่ม

3.11 บทบาทในการเตือนภัย

วิฑูรย์ชุมชนคนบ้านดง มีการทำบทบาทในการเตือนภัย โดยการทำบทบาทดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในรายการประเภทข่าวสาร เช่น รายการ “ข่าวบริการชุมชน” ปรากฏในผังรายการช่วงที่ 2 ออกอากาศเวลา 08.00-09.00 น. รายการ “บอกเล่าข่าวสารความรู้” ซึ่งปรากฏในผังรายการช่วงที่ 3 ออกอากาศเวลา 21.30-22.30 น. และรายการ “ข่าวชุมชนโดยชุมชน ตำบลพญาแมน” ปรากฏในผังรายการช่วงที่ 3 ออกอากาศเวลา 07.30-08.00 น.

3.12 บทบาทในการเป็นพื้นที่การเรียนรู้

วิฑูรย์ชุมชนคนบ้านดงเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนที่สนใจมาร่วมเป็นนักจัดรายการ ในจำนวนนักจัดรายการทั้งหมด มีสมาชิกในชุมชนบ้านดงหมุนเวียนกันอาสาเป็นนักจัดรายการ โดยได้ใช้วิฑูรย์ชุมชนคนบ้านดงเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ จนสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ในเวลาต่อมา

“ผมเข้ามาจัดรายการตั้งแต่แรกเพราะหลวงพ่อชักชวนมา แรก ๆ ก็ไม่กล้า อายุ.. ไม่กล้าพูดกับไมค์ แต่ท่านก็บอกให้ลอง ก็ลองผิดลองถูกมา อาจารย์สุวัฒน์สอนบ้าง จำมาจากที่เขาพูด ๆ กันทางวิทยุทั่วไปบ้าง ก็สั่งสมประสบการณ์มาเรื่อย ๆ มีหลวงพ่อกอยแนะนำ .. อาศัยผมเป็นชาวนาด้วย ช่วงผมจัด เพื่อนฝูงก็ฟังกันเยอะ ก็บอกให้ปรับโน้นปรับนี้ ผมก็ปรับมาเรื่อย จนมั่นใจ แล้วก็จัดรายการประจำมาจนถึงทุกวันนี้” (สัมภาษณ์ นายณพพร อินดี, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“.. หนูก็เป็นคนบ้านดงนี่แหละ บ้านอยู่หน้าวัดนี่เอง .. ไปทำงานเป็นครูอยู่ที่อื่น แล้ว หลวงพ่อก็ชวนให้ลองมาจัดรายการ ก็เลยลองดู อสคัยจากที่ชอบฟังเพลง ฟังวิทยุ ก็พอได้ แล้วเรา เป็นครู ก็เอาเรื่องการศึกษา มาพูดได้บ้าง จัดไปจัดมาเดี๋ยวนี้นี้มีแผนรายการติดแล้ว เวลามีนงานวัด ก็ มาช่วย คนก็เรียกหา.. ดีเจตุ๊กตา.. ดีเจตุ๊กตา” (สัมภาษณ์ นางสาวนุชจรินทร์ คำส่วน, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

3.13 บทบาทในการสร้างบุคลิกภาพแบบใหม่ให้แก่คนในชุมชน ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม และเป็นพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

วิทยุชุมชนคนบ้านดง สร้างบุคลิกภาพแบบใหม่ให้แก่คนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนคนบ้านดง ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม และเป็นพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ แต่เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมที่มีลักษณะเฉพาะ โดยคนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนคนบ้านดงจะเข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนคนบ้านดงในลักษณะทางอ้อม (Indirect participation) มากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางตรง (Direct participation) ซึ่งพบในวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆที่มีบริบทต่างกัน เช่น กลุ่มแม่บ้านที่ฝากข่าว ประชาสัมพันธ์กระยาสารท จะไม่แสดงตัวในเวลาปกติ แต่หากมีการประชาสัมพันธ์เรื่องกระยาสารทไม่ตรงเวลาจะโทรศัพท์เข้ามาสอบถามกับทางผู้จัดรายการ หรือการเรียกร้องไม่ต้องการฟังพระรูปอื่นมาเทศน์จัดรายการ ต้องการฟังเทศน์จากพระครูพิมลิตตดิคุณเท่านั้น เนื่องจากมีความศรัทธาเชื่อมั่น ด้วยเหตุผลเรื่องของคนบ้านเดียวกัน คือไม่เข้ามาเป็นผู้ส่งสาร (sender) เอง แต่มีส่วนร่วมในการกำหนดผู้ส่งสาร (sender) หรือผู้ดำเนินรายการ เป็นต้น

3.14 บทบาทในการเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนและประชาชน

จากการสัมภาษณ์พบว่าวิทยุชุมชนคนบ้านดงได้แสดงบทบาทเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชน และประชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนมักเปิดวิทยุชุมชนคนบ้านดงไว้ตลอดทั้งวัน จึงได้รับรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชนจากทางวิทยุชุมชนคนบ้านดง โดยเฉพาะจากรายการข่าวชุมชน

“มีวิทยุชุมชนก็ทำให้รู้ว่าเขา (หน่วยงานทางราชการ) ทำอะไรกันบ้าง เพราะก็จะมาสรุปให้ฟังทุกเช้า อย่างเมื่อเช้าก็ประกาศว่าวันนี้ผู้ใหญ่ไม่อยู่นะ .. ต้องไปประชุมในอำเภอ ..” (สัมภาษณ์ นางจิรา บุญตัด, 17 กันยายน 2552)

3.15 บทบาทในการสร้างความบันเทิง และเป็น “เพื่อน” กับชุมชน

ชาวบ้านในชุมชนบ้านคงรู้สึกว่าการวัดได้ให้ความบันเทิง พร้อม ๆ กับเป็น “เพื่อน” ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เปิดฟังเพราะเพลงเพราะ ดีเจพูดสนุกดี มีแซวกันบ้าง อะไรกันบ้าง ทำให้มีเหงา”
(สัมภาษณ์ นางจิรา บุญตัด, 17 กันยายน 2552)

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชน พบว่า แม้ว่าวิทยุชุมชนคนบ้านคงจะเป็นวิทยุชุมชนกึ่งธุรกิจที่มีการแสวงหารายได้จากการโฆษณา แต่ก็ยังคงบทบาทที่สนองตอบต่อชุมชนไว้ได้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของวิทยุชุมชน

ผู้วิจัยได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชนคนบ้านคงออกเป็น 3 ส่วน และได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของวิทยุชุมชนคนบ้านคง ดังนี้

บทบาทหน้าที่ทางโลก	บทบาทหน้าที่ทางธรรม	บทบาทหน้าที่ต่อชุมชน
- ให้ความบันเทิง / สาระบันเทิง	- เผยแพร่พระพุทธศาสนา - ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางศาสนา - เชื่อมโยงระหว่าง “วัด” “บ้าน” และ “โรงเรียน”	- แสดงออกซึ่งตัวตนของ ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี - แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารใน ท้องถิ่น - เปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับ ชุมชน - สร้างความสามัคคี / ระดม ความร่วมมือ - ยกย่องคุณภาพชีวิตของคน ในชุมชน

ปัจจัยที่ทำให้วิทยุชุมชนคนบ้านคงสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง มาจาก 1) ความเชื่อมั่น ศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อเจ้าอาวาสผู้ก่อตั้ง 2) การจัดการงบประมาณที่โปร่งใส แยกค่าดำเนินการวิทยุชุมชนออกจากเงินบริจาคของวัด 3) การผสมผสานระหว่างรายการเชิงธุรกิจ และรายการเพื่อชุมชน

4. กระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมพลังวิฑูชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมพลังวิฑูชุมชนคนบ้านดง ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

(1) การวิเคราะห์สถานภาพความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิฑูชุมชนคนบ้านดง 2 กลุ่ม คือ

(1.1) กลุ่มกรรมการบริหารวิฑูชุมชนคนบ้านดง

- พระครูพิมลภิตติคุณ
- นายสุวรรณ์ สายบัวต่อ
- กำนันเชด อ่ำฉาย
- ผู้ใหญ่เสน่ห์ อยู่รอด
- นายธนกร ค้างภูคิน
- อาจารย์สุวัฒน์ อินยิ้ม
- นายเหลียง เมืองเสือ
- นายฉลอง พักหม
- นายจิรพัฒน์ เสือเมือง

(1.2) กลุ่มนักจัดรายการวิฑูชุมชนคนบ้านดง

- พระครูพิมลภิตติคุณ
- กำนันเชด อ่ำฉาย
- อาจารย์สุวัฒน์ อินยิ้ม
- นายเหลียง เมืองเสือ
- นายวิรัตน์ พักหม
- นายนพพร อินดี
- นางสาวนุชจรินทร์ คำส่วน
- นายสมบัติ กำนันฉ่ำ
- นายเทิดไท สิงห์สยาม
- นางสมบัติ สุขวัฒน์
- นางสาวรัชนก ถมวรรณ
- นางสาวเบญจมาศ มิ่งขวัญ
- นางสาวพิชญา แดงเรือ

(2) การสำรวจความต้องการในการจัดการความรู้

(3) การออกแบบกระบวนการจัดการความรู้

(1) การวิเคราะห์สถานภาพความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิद्यุชุมชนคน

บ้านดง

ผลการวิเคราะห์สถานภาพความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิद्यุชุมชนคน
บ้านดง สามารถสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

(1.1) กรรมการบริหารวิद्यุชุมชนคนบ้านดง

ประเด็นการวิเคราะห์	พระครูพิมลกิตติคุณ	กรรมการบริหาร ฯ
ทุนความรู้	ไม่มีทุนความรู้เรื่องวิद्यุชุมชนมาก่อน	ไม่มีทุนความรู้เรื่องวิद्यุชุมชนมาก่อน
การแสวงหาความรู้	มีการแสวงหาความรู้ใน 3 ลักษณะ คือ - ไปเข้ารับการอบรมตามที่ได้รับเชิญ จากกรมประชาสัมพันธ์ และเครือข่าย วิद्यุชุมชนต่าง ๆ - ขอคำแนะนำในการจัดตั้งวิद्यุ ชุมชนจากเจ้าหน้าที่กรม ประชาสัมพันธ์ จังหวัดพิษณุโลก (เนื่องจากชุมชนบ้านดงมีอาณาเขตติด กับจังหวัดพิษณุโลก) - ขอคำปรึกษาทั้งในเชิงเทคนิค และ การดำเนินงานจากลูกศิษย์ที่ ดำเนินงานวิद्यุภาคธุรกิจอยู่ - ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	ในส่วนของการการบริหารวิद्यุชุมชน ทั้งหมด พบว่าผู้ที่ได้มีการไปแสวงหา ความรู้เพิ่มเติมเรื่องวิद्यุชุมชน คือ - อาจารย์สุวัฒน์ อินดี ซึ่งได้ไปเข้ารับ การอบรม และได้ไปผู้ประกาศ ฯ แล้ว - นายฉลอง พิกหมู ได้เรียนรู้เรื่อง เทคนิคจากลูกศิษย์ท่านพระครู ฯ ที่มี ประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว
การนำความรู้ไปใช้	นำความรู้ที่ได้มาไปใช้ในการวาง แนวทาง / หลักการบริหารจัดการ และดำเนินงานวิद्यุชุมชน	บริหารจัดการวิद्यุชุมชนตามแนวทาง / หลักการของท่านพระครู ฯ
การแบ่งปันหรือถ่ายทอด ความรู้	นำความรู้ที่ได้มาแบ่งปันหรือ ถ่ายทอดความรู้แก่กรรมการบริหาร วิद्यุชุมชนคนบ้านดง	-

จะเห็นได้ว่า ความรู้ด้านการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนเป็นความรู้ที่มาจากพระครูพิมลกิตติ
คุณ ซึ่งไม่มีทุนความรู้เดิมเลย แต่มีวิธีการแสวงหาความรู้โดยตนเอง ด้วยการเข้าอบรม และแสวงหา
ความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐ และคนใกล้ชิด เช่น ลูกศิษย์ที่ใกล้ชิด เป็นต้น จากนั้นจึงวาง

โครงสร้างการบริหารจัดการสถานีวิทย์ชุมชนภายใต้ความรู้นั้น ซึ่งส่วนมากเป็นความรู้ที่ได้มาจากภาครัฐ และลูกศิษย์ที่ดำเนินงานวิทย์ภาคธุรกิจอยู่

(1.2) นักจัดรายการวิทยุชุมชนคนบ้านดง

นักจัดรายการวิทยุชุมชนคนบ้านดงที่เข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้ในครั้งนี้ จำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักจัดรายการที่อยู่ภายในชุมชน กลุ่มนักจัดรายการที่มาจากภายนอกชุมชน และกลุ่มเยาวชนที่อาสาสมัครมาจัดรายการชุมชน ผลการวิเคราะห์ความรู้ของนักจัดรายการทั้ง 3 กลุ่ม สรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

ประเด็นการวิเคราะห์	นักจัดรายการที่อยู่ภายในชุมชน (7 คน)	นักจัดรายการที่มาจากภายนอกชุมชน (3 คน)	เยาวชนที่อาสาสมัครมาจัดรายการชุมชน (3 คน)
ทุนความรู้	นักจัดรายการที่อยู่ภายในชุมชนจำนวน 7 คน มีเพียงคนเดียวที่มีทุนความรู้จากการอบรม คือ อาจารย์ สุวัฒน์ อินยิ้ม ที่เหลือจะมีความรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุจากการฟังวิทยุสาธารณะ / วิทยุธุรกิจ และการเรียนรู้แบบ “ครูลักพักจำ” จากนักจัดรายการที่เป็นที่นิยมตามรายการต่างๆ	นักจัดรายการที่มาจากภายนอกชุมชนทุกคนที่มาเช่าเวลาจากสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านดงเพื่อจัดทำรายการ มีประสบการณ์การจัดรายการมาจากวิทยุธุรกิจ	เยาวชนอาสาสมัครที่มาจากรายการชุมชนไม่มีทุนความรู้ด้านการจัดรายการมาก่อน
การแสวงหาความรู้	นักจัดรายการส่วนมากไม่มีเวลาแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	นักจัดรายการส่วนมากไม่มีเวลาแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	ได้ความรู้เพิ่มเติมจากคำแนะนำของอาจารย์ สุวัฒน์ อินยิ้ม และพระครูพิมลจิตตคุณ
การนำความรู้ไปใช้	-	-	นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการจัดรายการ

ประเด็นการวิเคราะห์	นักจัดรายการที่อยู่ ภายในชุมชน (7 คน)	นักจัดรายการที่มาจาก ภายนอกชุมชน (3 คน)	เยาวชนที่อาสาสมัครมา จัดรายการชุมชน (3 คน)
การแบ่งปันหรือ ถ่ายทอดความรู้	-	-	-

ในส่วนของนักจัดรายการ จะมีทั้งนักจัดรายการที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน และนักจัดรายการที่ไม่เคยมีประสบการณ์ แต่ผู้ที่มีประสบการณ์ก็จะเป็นประสบการณ์จากวิทยุสาธารณะ / วิทยุธุรกิจทั้งสิ้น ทำให้เห็นว่าองค์ความรู้ด้านการจัดรายการวิทยุของนักจัดรายการวิทยุชุมชนคนบ้านดงเป็นองค์ความรู้ของวิทยุสาธารณะ / วิทยุธุรกิจ เป็นหลัก

(2) การสำรวจความต้องการในการจัดการความรู้

เมื่อถามถึงความต้องการในการจัดการความรู้ กลุ่มกรรมการบริหารสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านดงต่างก็เห็นว่า ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนคนบ้านดงมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนแล้ว ภายใต้การดูแลของพระครูพิมลิตตคุณ อยากให้พัฒนาด้านการจัดรายการมากกว่า ซึ่งกลุ่มนักจัดรายการก็เห็นด้วย แต่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา เนื่องจากทุกคนมีภารกิจประจำนอกเหนือจากการมาจัดรายการ ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาเข้ามาเข้ากระบวนการจัดการความรู้ร่วมกันได้ แต่ทุกคนเห็นด้วยว่าน่าจะมีการเสริมความรู้เรื่องการจัดรายการ โดยเฉพาะรายการเพื่อชุมชน เพื่อจะได้นำไปพัฒนาต่อไป

(3) การออกแบบกระบวนการจัดการความรู้

นักจัดรายการเห็นร่วมกันว่าการจัดการความรู้ควรทำในลักษณะของชุดเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียนซึ่งต้องทำงาน และไม่มีเวลาเรียนแบบเผชิญหน้า ทุกคนจึงสรุปร่วมกันว่า รูปแบบของชุดเรียนรู้ น่าจะเป็นชุดเรียนรู้ทางไกลที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยนักจัดรายการต้องการชุดความรู้ใน 3 ส่วน คือ ชุดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิทยุเพื่อชุมชน ชุดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิทยุเพื่อชุมชน และชุดความรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน

เป็นที่สังเกตว่า นักจัดรายการเลือกที่จะใช้คำว่า “วิทยุเพื่อชุมชน” แทน “วิทยุชุมชน” เนื่องจากเห็นว่าวิทยุชุมชนคนบ้านดงเป็นวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบการดำเนินงานระหว่างวิทยุเพื่อชุมชน และวิทยุธุรกิจ แต่ไม่ใช่ “วิทยุชุมชนพันธุ์แท้”

ในส่วนของกระบวนการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้สร้างชุดเรียนรู้เรื่องวิทยุเพื่อชุมชน และได้ส่งให้นักจัดรายการจำนวน 10 คน ศึกษาด้วยตนเองเป็นเวลา 1 เดือน แล้วจึงจัดเวทีประเมินผล การจัดการความรู้ขึ้นเพื่อศึกษาผลที่เกิดจากชุดเรียนรู้ดังกล่าว

5. ผลที่เกิดจากการใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมพลังวิทยุชุมชนคนบ้านดง

นักจัดรายการส่วนมากเห็นว่าชุดเรียนรู้มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง แต่อยากให้ปรับชุดเรียนรู้ให้มีภาษาที่ง่ายขึ้น และอาจมีสื่อประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจด้วย

ในส่วนของการตอบคำถามก่อนเรียน / หลังเรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับวิทยุเพื่อชุมชนในระดับที่ดีขึ้น